

”EI SITÄ PIDÄ HYSSYTELLÄ, VAA SE
PITÄS OTTAA JUSTII NIINKU PUHEEKSI”

Lähipiirin kokemuksia perheväkivaltaan puuttumisesta ja perheväkivaltaa kokeneen perheen turvallisuuden lisäämisestä

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö
Kevät 2008
Kirsi Aropaltio
Anna Ikonen
Ritva Immonen-Tolja

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

AROPALTIO, KIRSI, IKONEN, ANNA & IMMONEN-TOLJA, RITVA:

”Ei sitä pidä hyssyttellä, vaa se pitäs ottaa justii niinku puheeks”

- Lähipiirin kokemuksia perheväkivaltaan puuttumisesta ja perheväkivaltaa
kokeneen perheen turvallisuuden lisäämisestä

Sosionomi (AMK), Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumis-
vaihtoehto

Opinnäytetyö, 65 sivua, 7 liitesivua
Kevät 2008

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö käsittelee perheväkivaltaa kokeneen perheen lähipiiriin kuuluvien henkilöiden kokemuksia perheen turvallisuuden lisäämisestä. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää miten lähipiiriin kuuluvat ovat puuttuneet perheväkivaltaan, millaista sosiaalista tukea he ovat tarjonneet perheväkivallan osallisille ja mitkä tekijät heidän mielestään vaikuttavat turvalliseen perhe-elämään. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta ja hyödyllistä tietoa perheväkivaltaa kokeneiden tukemisesta lähipiirin näkökulmasta.

Opinnäytetyön taustalla on Lahden ensi- ja turvakoti ry:n suunnitteilla oleva Turvallisten perheiden Päijät-Häme -projekti. Teoriaosassa käsitellään sosiaalista tukea, sosiaalisia verkostoja ja perheen turvallisuutta. Lisäksi käsitellään huolen ja väkivallan puheeksi ottamista, perheväkivaltaan puuttumista ja verkostopalaveria perheen turvallisuutta lisäävinä tekijöinä.

Tutkimus on laadullinen ja tutkimusaineisto on koottu teemahaastatteluin. Kohderyhmä koostuu kahdeksasta lähipiiriläisestä, joilla on henkilökohtainen kokemus perheväkivaltaan puuttumisesta. Kohderyhmässä on edustajia seuraavista lähipiiriläisen rooleista: sisko, äiti/isoäiti, ystävä, tuttava ja naapuri. Tutkimusaineisto on analysoitu aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen.

Tutkimustulokset osoittavat, että lähipiiriläiset ovat lisänneet perheväkivaltaa kokeneen perheen turvallisuutta sekä puuttumalla perheväkivaltaan että tarjoamalla emotionaalista ja tiedollista tukea sekä käytännön apua perheen jäsenille. Lähipiiriin kuuluvat ovat kokeneet oikeudekseen ja velvollisuudekseen puuttua perheväkivaltaan ja auttaa perhettä. Lähipiiriläiset ovat jatkaneet tuen ja avun tarjoamista perheväkivallan tekijän uhkailuista ja kokemastaan turhautumisesta huolimatta.

Tutkimustuloksia ei ole tarkoitus yleistää, vaan tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esille haastattelemiemme lähipiiriläisten kokemuksia. Tulokset voivat toimia kuitenkin suuntaa antavina suunniteltaessa perheväkivaltatyöhön uusia lähipiirin huomioivia työmalleja.

Avainsanat: lähipiiri, perheväkivaltaan puuttuminen, sosiaalinen tuki, perheen turvallisuus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

AROPALTIO, KIRSI, IKONEN, ANNA & IMMONEN-TOLJA, RITVA:

”It must not be hushed, but it should be brought up”

- The experiences of the immediate circle in intervening in family violence and enhancing the safety of a family that has experienced family violence

Bachelor’s degree in Social Services, Option in social pedagogy for work with children and young people

Bachelor’s thesis, 65 pages, 7 appendices

Spring 2008

ABSTRACT

This thesis deals with the experiences of the immediate circle in intervening in family violence and enhancing the safety of a family that has experienced family violence. The purpose of this study is to find out how the people in the immediate circle have intervened in family violence, what kind of social support they have given to the family and which factors are relevant in safe family life. The aim of this study is to produce new and useful information about how people in the immediate circle have supported individuals who have experienced family violence.

The idea of this study came from Lahden ensi- ja turvakoti ry, which is planning to start Turvallisten perheiden Päijät-Häme –project. The theoretical part of this thesis deals with social support, social networks and safe family life.

This is a qualitative study and the research material has been gathered by interviewing eight people who belong to an immediate circle and have experiences of intervening in family violence. Interviewees represent following roles: sister, mother / grandmother, friend, acquaintance and neighbour. Research material has been analysed with content analysis.

According to the study results the people in the immediate circle have enhanced the safety of the family by intervening in family violence and offering emotional, informational and practical support. The people in the immediate circle have felt that they have the right and the obligation to intervene in family violence and help the family. Despite the fact that the assailant had threatened the people in the immediate circle they continued supporting and helping the family.

The results of this study can be utilized when work considering family violence is being developed.

Keywords: immediate circle, intervening in family violence, social support, safe family life

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA	3
2.1	Lahden ensi- ja turvakoti ry:n perheväkivalta- ja kriisityö	3
2.2	Turvallisten perheiden Päijät-Häme -projekti	4
2.3	Perheväkivalta	5
2.3.1	<i>Perheväkivallan määrittelyä</i>	5
2.3.2	<i>Perheväkivallan muodot</i>	6
2.4	Aiempia tutkimuksia	7
3	LÄHIPIIRI SOSIAALISEN TUEN TARJOAJANA	10
3.1	Lähipiiri osana sosiaalista verkostoa	10
3.2	Lähipiiri turvaverkkona	12
3.3	Sosiaalisen tuen vaikutus	12
3.4	Sosiaalisen tuen muodot	13
4	TURVALLISUUS JA IHMISSUHTEET	15
4.1	Turvallisuuden määrittelyä	15
4.2	Yhteisöllinen turvallisuus perheessä	16
4.3	Toiminta perheen turvallisuuden lisäämiseksi	18
4.3.1	<i>Huolen ja väkivallan puheeksi ottaminen</i>	18
4.3.2	<i>Perheväkivaltaan puuttuminen</i>	19
4.3.3	<i>Verkostot avuksi</i>	20
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	21
5.1	Tutkimusprosessin alkuvaiheet	21
5.2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimustehtävät	22
5.3	Tutkimuksen kohderyhmä	23
5.4	Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta	25
5.5	Tutkimusaineiston analysointi	27
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
6.1	Tutkimustuloksissa esiintyvät käsitteet	30
6.2	Perheväkivaltaan puuttuminen lähipiiriin kuuluvan näkökulmasta	30
6.2.1	<i>Tieto perheväkivallan olemassaolosta</i>	30

6.2.2	<i>Perheväkivaltaan puuttumisen problematiikka</i>	31
6.2.3	<i>Kulttuurin vaikutus perheväkivaltaan puuttumiseen</i>	34
6.3	Lähipiirin tarjoama sosiaalinen tuki	35
6.3.1	<i>Välittäminen, huolenpito ja luottamus</i>	35
6.3.2	<i>Käytännön apu ja tuki</i>	36
6.3.3	<i>Neuvominen, opastus ja toimintaohjeiden antaminen</i>	37
6.4	Tuki ja tunteet	38
6.5	Lähipiirin näkemykset turvalliseen perhe-elämään vaikuttavista tekijöistä	41
6.5.1	<i>Perheen sisäiset tekijät</i>	41
6.5.2	<i>Lähipiirin olemassaolo</i>	42
7	TULOSTEN YHTEENVETOJA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	43
8	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	47
8.1	Tutkimuksen luotettavuus	47
8.2	Tutkimuksen eettisyys	49
9	POHDINTA	51
	LÄHTEET	58
	LIITTEET	65

1 JOHDANTO

Suomalaisessa kulttuurissa on perinteisesti vallinnut ajatus siitä, että perheväkivalta on perheen sisäinen yksityisasia. Perheväkivalta koskettaa kuitenkin myös perheen sosiaaliseen verkostoon kuuluvia ihmisiä, jotka haluavat auttaa perhettä. He ovat usein kuitenkin tietämättömiä siitä, mitä voisivat tehdä. Lähipiiriläiset eivät välttämättä tiedä, onko heillä oikeutta puuttua perheväkivaltaan, vaikka kokisivatkin velvollisuudekseen tehdä jotakin perheen turvallisuuden lisäämiseksi.

Furman ja Ahola (1992, 170) ovat jo 1990-luvun alussa todenneet, että lähipiiri on erittäin tärkeä, mutta hyödyntämättömin resurssi perheväkivaltaan puuttumisessa. Sosiaalisten verkostojen merkitystä perheväkivaltaan puuttumisessa ja perheväkivallasta selviytymisessä on käsitelty tutkimuksissa vain vähän. Näkökulma on painottunut viranomaisverkoston tarjoamaan tukeen, ja perheen lähipiiri on jäänyt vaille huomiota. Joissakin tutkimuksissa lähipiiri on mainittu tärkeänä perheväkivaltaan puuttujana ja auttajatahona, mutta lähipiiriin kuuluvien kokemuksia ei kuitenkaan ole tutkittu. Muutamissa tutkimuksissa on käsitelty lähipiirin antamaa tukea ja sen merkityksellisyyttä väkivallan kohteen näkökulmasta.

Opinnäytetyötä miettiessämme perheväkivalta tuntui kiinnostavalta aiheelta. Emme kuitenkaan halunneet tutkia perheväkivaltaa tekijän tai kohteen näkökulmasta, vaan meitä kiinnosti uuden näkökulman löytäminen ja esiintuominen. Lahden ensi- ja turvakoti ry tarjosi meille mahdollisuuden tutkia perheväkivaltaan puuttumista lähipiirin näkökulmasta osana heidän suunnittelemaansa Turvallisten perheiden Päijät-Häme -projektia. Tartuimme tarjottuun tilaisuuteen innostuneina, sillä mielestämme lähipiirin näkökulma perheväkivaltaan puuttumisessa oli erittäin mielenkiintoinen tutkimusaihe. Innostustamme lisäsi se, että aihetta ei ole aiemmin tutkittu, joten tutkimuksemme tulisi tuottamaan uutta tietoa lähipiirin huomioimiseksi perheväkivaltatyössä. Saadaksemme käsityksen Lahdessa tehtävästä perheväkivaltatyöstä teimme kolmannen ammatillisen harjoittelumme Lahden ensi- ja turvakoti ry:n eri työmuodoissa. Harjoittelu tuki opinnäytetyöprosessiamme erinomaisesti.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää perheväkivaltaa kokeneiden perheiden lähipiiriin kuuluvien kokemuksia perheväkivaltaan puuttumisesta ja sosiaalisen tuen tarjoamisesta. Käytimme aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua ja haastattelimme kahdeksaa lähipiiriläistä. Aineiston analysoimme aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen.

Tutkimuksessamme tarkoitamme lähipiiriin kuuluvalla ja lähipiiriläisellä perheväkivallan osallisten luonnolliseen sosiaaliseen verkostoon kuuluvia henkilöitä, joita ovat sukulaiset, ystävät, työkaverit, tuttavat, harrastuskaverit ja naapurit. Lähipiiriin kuuluvalla emme tarkoita osallisen kanssa samassa taloudessa asuvia perheen jäseniä. Osallisella tarkoitamme sekä perheväkivallan tekijää, kohdetta että todistajaa. Todistajalla tarkoitamme lasta, joka elää väkivaltaisessa perheessä. Tutkimuksemme taustakäsitteenä on perheväkivalta. Teoriaosuudessa käsittelemme sosiaalisia verkostoja, sosiaalista tukea sekä perheen turvallisuutta ja sitä lisääviä tekijöitä. Olemme pyrkineet jo teoriaosuuden sisällöissä tuomaan esiin lähipiirin näkökulmaa.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Olemme tehneet opinnäytetyömme yhteistyössä Lahden ensi- ja turvakoti ry:n kanssa. Yhdistyksellä on suunnitteilla Turvallisten perheiden Päijät-Häme -projekti, jonka yhtenä tavoitteena on kehittää lähipiiriä huomioivia työmalleja perheväkivalta-työhön. Perheväkivalta on ilmiö, josta on tehty useita tutkimuksia. Ilmiötä ei kuitenkaan ole tutkittu lähipiirin näkökulmasta.

2.1 Lahden ensi- ja turvakoti ry:n perheväkivalta- ja kriisityö

Lahden ensi- ja turvakoti ry on perustettu vuonna 1946 ja se on valtakunnallisen Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistys. Yhdistys on yleishyödyllinen ja voittoa tavoittelematon lastensuojelujärjestö, jonka toiminta on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa lastensuojelutyötä. Toiminnassa painottuvat vauvaperhetyö, perheväkivalta- ja kriisityö sekä perhetyö. Perheväkivalta- ja kriisityötä tehdään kolmessa eri työmuodossa: turvakodilla, Jussi-työssä ja avokriisityössä. (Toimintasuunnitelma 2008, 2–3.)

Turvakoti on vuorokauden ympäri päivystävä kriisipalveluyksikkö, joka tarjoaa turvaa ja tukea perheväkivaltilanteissa tai perheväkivallan uhan alla eläville henkilöille. Kaikki osapuolet voivat saada turvakodista tukea kriisitilanteen ratkaisemiseksi sekä mahdollisuuden perheväkivaltakierteen katkaisuun. Turvakodissa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen tilanteeseen ja vanhempia tuetaan huomioidaan lapsi kriisinsä yhteydessä. (Lahden ensi- ja turvakoti ry:n palvelut 2007, 7.)

Jussi-työ tarjoaa apua ja tukea miehelle, jonka perheessä tai lähisuhteessa on väkivaltaa tai sen uhkaa (Ihalainen 2008). Jussi-työhön voi hakeutua joko omaaloitteisesti tai mies ohjataan työmuotoon muiden tahojen kautta. Esimerkiksi miehelle, jonka perhe on tullut turvakotiin, tarjotaan mahdollisuus lähteä työskentelyyn väkivallan lopettamiseksi. Jussi-työ tarjoaa kriisiapua, terapeutista

keskusteluapua, verkostotyötä sekä neuvontaa ja ohjausta. (Lahden ensi- ja turvakoti ry:n palvelut 2007, 8.)

Avokriisityö on osa turvakotityön avopalvelua. Se on suunnattu väkivaltaa kokeneille henkilöille, joilla ei välttämättä ole tarvetta hakeutua turvakotiin. Palvelut suunnitellaan yksilöllisesti ja erityisesti pyritään ottamaan huomioon lapsen asema. Avokriisityön tavoitteena on tarjota yksilöille ja perheille mahdollisimman nopeasti tukea väkivallan aiheuttamasta kriisistä selviytymiseen. (Lahden ensi- ja turvakoti ry:n palvelut 2007, 8–9.)

2.2 Turvallisten perheiden Päijät-Häme -projekti

Turvallisten perheiden Päijät-Häme -projekti on Lahden ensi- ja turvakoti ry:n suunnittelema hanke, joka liittyy perheväkivaltatyön kehittämiseen ja turvallisuuden lisäämiseen maakunnassa. Projekti on erittäin ajankohtainen, sillä eriasteinen perhe- ja lähisuhdeväkivalta on laaja sosiaalinen ja kansanterveydellinen ongelma. Suomessa pyritäänkin parhaillaan väkivallan vähentämiseen kansallisella Sisäisen turvallisuuden ohjelmalla. Valtakunnallisen ja paikallisen turvallisuussuunnittelun osaksi on aiempaa selkeämmin otettu perhe- ja lähisuhdeväkivallan vähentämiseen liittyvät toimenpiteet. Perheväkivaltatyötä ei Päijät-Hämeessä tehdä tällä hetkellä koordinoitusti ja perheväkivalta saattaa jäädä huomioimatta asiakkuuksissa. Turvallisten perheiden Päijät-Häme -projektin avulla pyritäänkin kehittämään moniammatillista ja yhteisöllistä työskentelyä, jotta valmiudet perheväkivaltaan puuttumiseen ja oikein kohdennetun avun antamiseen paranisivat. (Turvallisten perheiden Päijät-Häme -projekti 2007.)

Projektin tarkoituksena on kehittää paikallista turvallisuuskumppanuutta eri auttajayhteisöjen sekä sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden välille. Lahden seudun perheväkivaltatyöryhmä tulee olemaan tiiviisti mukana kehittämistyössä. Projektin tavoitteena on kehittää turvallisuusajattelua laajemminkin niin, että väkivallan sijaan puhuttaisiin turvallisuudesta, sitä lisäävistä ja uhkaavista tekijöistä. Myös asiakaslähtöisten, lähipiiriä huomioivien ja osallistavien työmallien kehittäminen

on projektin yhtenä tavoitteena. (Keto 2007; Turvallisten perheiden Päijät-Häme -projekti 2007.)

Aiemmin turvallisuusnäkökulmaa pyrittiin tuomaan esiin Turvakodista turvalliseen kotiin -projektilla, jolle Lahden ensi- ja turvakoti ry haki EU:n rahoitusta vuosille 2000–2003. Projekti ei kuitenkaan toteutunut. Turvallisten perheiden Päijät-Häme -projekti on muotoutunut Turvakodista turvalliseen kotiin -projektin tausta-ajattelusta. (Ihalainen 2007.) Lahden ensi- ja turvakoti ry haki vuosille 2008–2013 Turvallisten perheiden Päijät-Häme -projektille rahoitusta Raha-automaattiyhdistykseltä. Projektille ei myönnetty rahoitusta vuonna 2007, mutta yhdistys aikoo hakea rahoitusta uudelleen vuonna 2008.

2.3 Perheväkivalta

2.3.1 Perheväkivallan määrittelyä

Perheväkivalta ilmiönä on esiintynyt kautta aikojen kulttuurissamme. Väkivaltaa on perheissä ilmennyt useissa eri muodoissa. (Koski 1999,7; Ruohonen 2006, 9.) Perheen sisäisissä ihmissuhteissa esiintyvää väkivaltaa kuvataan monenlaisin käsittein. Puhutaan perhe- ja kotiväkivallasta, pari- ja lähisuhdeväkivallasta, perheen sisäisestä sekä naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Yleisin käsite on perheväkivalta. (Huhtalo, Kuhanen & Pyykkö 2003, 9.) Perheväkivaltaa esiintyy kaikissa ikä-, koulutus- ja sosiaaliryhmissä (Perttu 2002, 21–22). Muista väkivallan muodoista perheväkivallan erottaa se, että osapuolilla on emotionaalisesti läheinen suhde toisiinsa (Peltoniemi 1984, 28). Perheväkivaltaa on pidetty, ja pidetään yhä, perheen sisäisenä asiana, johon ulkopuolisten on vaikea puuttua (Notko 2000, 17; Huhtalo ym. 2003, 7).

Arkiajattelussa perheväkivallan ajatellaan olevan yksittäisiä henkisen ja fyysisen väkivallan tekoja, joita mies kohdistaa puolisoonsa (Huhtalo ym. 2003, 14–15; Laapio 2005, 32). Perheväkivalta on kuitenkin harvoin vain yksittäinen tapahtuma. Se on prosessi, joka etenee pikkuhiljaa muodostuen kiinteäksi osaksi perheen

arkea. (Peltoniemi 1984, 128.) Perheväkivalta muokkaa perheenjäsenten ajattelua ja toimintatapoja, jotka osaltaan muodostavat perheen sisäisen alakulttuurin (Laapio 2005, 21). Perheväkivalta tulisi ymmärtää perheessä vallitsevana olosuhteena, jossa pelon ja uhan ilmapiiri on jatkuvasti läsnä. Yksi perheenjäsenistä kontrolloi perheen muita jäseniä ja todellisuutta, jossa perhe elää. Väkivaltaiset tilanteet syntyvät, kun väkivallantekijä kokee tarpeelliseksi tiukentaa valtaansa ja kontrolliaan perheessään. (Huhtalo ym. 2003, 14–15.) Perheväkivalta on haitallista kaikille perheenjäsenille, ovat he sitten väkivallan tekijöitä, kohteita tai todistajia. Väkivallan kohteeksi ja todistajaksi joutuminen on traumatisoiva kokemus; erityisen vahingollista se on lapsille ja nuorille. (Huhtalo ym. 2003, 20–22.)

Perheväkivalta on aina rikos. Rikoslakia muutettiin 1.9.1995 niin, että pahoinpitely yksityisellä paikalla, myös kotona, tuli virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi. Kotona tapahtuviin väkivaltarikoksiin suhtaudutaan nykyään samalla vakavuudella ja samoilla rikosoikeudellisilla seuraamuksilla kuin muihinkin väkivaltarikoksiin. Rangaistavaksi teoksi katsotaan myös pahoinpitelyn yritys. (Koski 1999, 17; Perheväkivaltaan liittyvä lainsäädäntö 2007.)

2.3.2 Perheväkivallan muodot

Perheväkivallan muotoja ovat fyysinen, henkinen, seksuaalinen, taloudellinen ja hengellinen väkivalta. Myös perheessä vallitseva pelon ja uhan ilmapiiri, jota joku perheenjäsenistä ylläpitää, on eräs perheväkivallan muoto. Tätä muotoa nimitetään latentiksi eli piileväksi väkivallaksi. Perheväkivallan muotoihin kuuluu lisäksi hoidon ja huolenpidon laiminlyönti, jota ei useinkaan mielletä perheväkivallaksi. (Lehtonen & Perttu 1999, 37–45.) Väkivalta ilmenee harvoin pelkästään yhtenä tiettyinä väkivallan muotona. Väkivaltaiseen käyttäytymiseen voi sisältyä samanaikaisesti useita väkivallan muotoja, jotka voivat eri aikoina ja eri tilanteissa vaihdella. (Perttu 2002, 29.) Fyysinen ja henkinen väkivalta ovat yleisimmät perheväkivallan muodot (Perttu, Mononen-Mikkilä, Rauhala & Särkkälä 1999, 10; Huhtalo ym. 2003, 14). Fyysinen ja henkinen väkivalta ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Fyysisellä väkivallalla on yleensä aina myös psyykkiset seuraukset. (Ojuri 2004, 20.)

Fyysinen väkivalta on konkreettista ja näkyvää. Sekä julkisessa keskustelussa että erilaisissa väkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa korostuu nimenomaan fyysinen väkivalta. (Ojuri 2004, 19.) Fyysiseen väkivaltaan kuuluvat kaikki ruumiillista koskemattomuutta loukkaavat teot, kuten kiinni pitäminen, läpsiminen, töniminen, potkiminen ja lyöminen. Fyysisestä väkivallasta noin 90 prosenttia on miehen naiseen kohdistamaa. (Huhtalo ym. 2003, 7, 10–11.) Väkivallan kohteelle aiheutuneet vammat vaihtelevat mustelmista liikuntakyvyn menettämiseen. Tekijä saattaa käyttää myös erilaisia aseita, ja vakavimmassa tapauksessa väkivalta johtaa henkirikokseen. (Perttu ym. 1999, 9; Ojuri 2004, 19.) Vuosittain keskimäärin 20–30 naista kuolee Suomessa perheväkivallan uhrina (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen 2006, 27).

Henkinen väkivalta on suurimmalta osin piiloväkivaltaa. Väkivallan tekijä pyrkii nujertamaan väkivallan kohteen itseluottamuksen sekä luottamuksen omaan ajattelu- ja käsityskykyynsä. Henkinen väkivalta voi olla joko sanallista väkivaltaa tai sanatonta uhkaa, jota tekijä tuo esiin teoilla, ilmeillä ja eleillä. (Perttu ym. 1999, 10; Huhtalo ym. 2003, 11.) Henkinen väkivalta pitää sisällään alistamista, halventamista, nöyryyttämistä, nimittelyä, pilkkaamista, painostamista, syyttelyä, uhkailua sekä pelottelua. Se voi olla myös seurailemista ja häirintää. (Lehtonen & Perttu 1999, 38; Perttu ym. 1999, 10.) Henkiseen väkivaltaan saattaa liittyä myös sosiaalista eristämistä, jolloin tekijä eristää väkivallan kohteen esimerkiksi sukulaisista ja ystävistä (Ojuri 2006, 17).

2.4 Aiempia tutkimuksia

Tutustuimme tutkimusprosessimme aikana erilaisiin perheväkivaltaa käsitteleviin tutkimuksiin. Perinteisesti tutkimuksissa on käsitelty naisten perhe- ja parisuhdeväkivaltakokemuksia. Viime vuosina myös miesten kokemuksia perheväkivallasta on tutkittu yhä enemmän. Tutkimuksissa lähipiiri on mainittu usein tärkeänä perheväkivalltaan puuttujana ja auttajatahona, mutta lähipiiriin kuuluvien kokemuksia ei ole aiemmin tutkittu. Joissain tutkimuksissa on kuitenkin käsitelty lähipiirin antamaa tukea ja sen merkityksellisyyttä väkivallan kohteen näkökulmasta.

Yhdysvaltalaiset Goodkind, Gillum, Bybee ja Sullivan (2003) ovat tutkineet missä määrin perheväkivaltaa kokeneet naiset ovat puhuneet kokemuksistaan lähipiiriläisilleen, miten lähipiiriin kuuluvat ovat reagoineet sekä millaista sosiaalista tukea ja apua he ovat lähipiiriltään saaneet. Tutkimusta varten haastateltiin yhteensä 127 naista. Tutkimus on ensimmäisiä, jossa käsitellään lähipiirin tarjoaman sosiaalisen tuen merkitystä perheväkivaltaa kokeneille naisille. Goodkindin ym. tutkimuksen mukaan suurin osa naisista oli kertonut väkivallasta sukulaisilleen ja ystävilleen. Lähipiiriläisten reaktioihin ja avun tarjoamiseen vaikuttivat olosuhte- ja tilannetekijät: olivatko kohde ja tekijä naimisissa, montako lasta perheessä oli ja olivatko lapset alaikäisiä sekä uhkailiko tekijä lähipiiriläisiä. Naisen oma avunpyyntö ja tuen tarve eivät pelkästään olleet ratkaisevat tekijät siinä, millaista tukea lähipiiriläiset tarjosivat ja kuinka paljon. Lähipiiriläisten tarjoama käytännön tuki, esimerkiksi turvapaikan tarjoaminen, oli merkityksellisempää kuin emotionaalinen tuki ja vaikutti positiivisella tavalla väkivaltaa kokeneiden naisten hyvinvointiin. Naiset kokivat, että parasta sosiaalista tukea oli emotionaalisen ja käytännön tuen yhdistelmä.

Julin (2005) on pro gradu-tutkielmassaan selvittänyt millaisia kokemuksia parisuhdeväkivallan kohteilla on auttamisesta. Kohderyhmä koostui 12 naisesta ja kolmesta miehestä, jotka olivat olleet parisuhdeväkivallan kohteina jossain vaiheessa elämäänsä. Julinin mukaan oikeanlainen apu ja tuki sekä ammattilaisilta että lähipiiriltä on tärkeää silloin, kun parisuhdeväkivallan kohde pyrkii irrottautumaan väkivaltaisesta suhteesta. Tutkimustulosten mukaan lähipiiri on tärkeä kanava, jonka kautta parisuhdeväkivallan kohteet voitaisiin saada tarvitsemansa avun piiriin. Julin toteaa, että parisuhdeväkivallan kohteiden lähipiiriin kuuluvien pitäisi puuttua rohkeammin parisuhdeväkivallan ongelmaan. Kaikki lähipiiriläiset eivät Julinin mukaan välttämättä tiedä kohteen elävän väkivaltaisessa suhteessa. Niiden lähipiiriläisten, jotka väkivallasta tietävät, pitäisi ottaa vastuuta ja puuttua siihen.

Ojuri (2004) selvitti tutkimuksessaan naisten parisuhdeväkivaltakokemuksia, heidän väkivallasta selviytymisen prosessiaan ja selviytymättömyyden kokemuksiaan sekä ammatillisen tuen ja avun kohtaamista. Tutkimukseen haastateltiin 20 naista, jotka olivat olleet Ensi- ja turvakotien liiton turvakotien asiakkaina. Ojuri oli

yllättynyt siitä kuinka vähän apua ja tukea naiset olivat hakeneet lähipiiriläisiltään, sillä vain viisi naista kertoi saaneensa turvaa ja tukea sosiaaliselta verkostoltaan. Tutkimuksen mukaan naiset olivat kokeneet häpeää ja syyllisyyttä tilanteestaan, eivätkä siksi olleet halunneet kertoa siitä lähipiiriin kuuluville. Lähipiiriläisten ymmärtämättömyys ja kyvyttömyys auttaa korostui naisten kokemuksissa. Lisäksi lähipiiriin kuuluvien oli naisten kokemusten mukaan vaikea tunnistaa väkivaltaa ja myöntää väkivallan olemassaolo. Väkivallan myötä sosiaalinen verkosto oli kaventunut, mikä rajoitti osaltaan avun hakemisen mahdollisuuksia.

Husson (2003) väitöskirjassa parisuhdeväkivaltaa tarkastellaan sekä yhteiskunnallisena kysymyksenä että parisuhdeongelmana. Tutkimusaineistona oli parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kirjoituksia sekä uutisia sanoma- ja aikakauslehdistä. Husso pyrki tutkimuksessaan selvittämään niitä seikkoja, jotka vaikeuttavat väkivaltaan puuttumista ja sen kohteena olleiden naisten auttamista ja ymmärtämistä. Tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, miksi parisuhdeväkivallasta ja sen kohteena olemisen kokemuksista on vaikea puhua sekä miksi avun hakeminen ja muihin ihmisiin tukeutuminen ei ole parisuhdeväkivaltaa kokeneille naisille helppoa. Husson mukaan naiset olivat kokeneet, että ystävät sekä ammattiauttajat olivat epäilleet ja vähätelleet heidän kertomuksiaan väkivaltakokemuksista. Tämä aiheutti sen, että naisten oli vaikea ottaa kokemaansa väkivaltaa enää uudelleen puheeksi. Tutkimuksen tulosten mukaan naisten on vaikea puhua tilanteestaan, koska he häpeävät väkivaltaa. He vaikenevat väkivallasta ja eristäytyvät sosiaalisesta verkostostaan.

Suomessa tehtiin vuonna 1997 ensimmäinen tutkimus miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta. Tutkimuksen tulokset on koottu teokseksi Usko, toivo, hakkaus. Tutkimus toistettiin vuonna 2005 nimellä Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Tutkimusaineisto kerättiin postikyselynä, johon vastasi 4464 suomalaista 18–74-vuotiasta naista. (Piispa & Heiskanen 2006.) Tutkimusaineistosta ilmeni, että hiukan yli puolet parisuhdeväkivaltaa kokeneista oli ottanut asian puheeksi ystävän kanssa. Ystävien lisäksi naiset olivat keskustelleet kokemastaan väkivallasta läheisten sukulaisten tai muiden lähipiiriinsä kuuluvien henkilöiden kanssa.

Noin 34 % parisuhdeväkivaltaa kokeneista ilmoitti, että ei ollut hakenut apua millään viralliselta auttamistaholta. Kuitenkin 31 % naisista oli hakenut apua viralliselta taholta. Verrattuna vuoden 1997 tuloksiin ero on tilastollisesti merkitsevä, sillä 1997 apua hakeneita oli 26 % vastanneista. Tulosten perusteella voidaan todeta, että apua haetaan entistä aktiivisemmin. Huomiota herättävää vuoden 2005 tutkimuksen tuloksissa oli, että jopa 35 % parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista ei ollut koskaan puhunut asiasta kenenkään kanssa. (Kääriäinen 2006.)

3 LÄHIPIIRI SOSIAALISEN TUEN TARJOAJANA

3.1 Lähipiiri osana sosiaalista verkostoa

Sosiaaliset verkostot on käsite, jolla kuvataan ihmissuhteiden kokonaisuutta. Se on suhdejärjestelmä, joka muodostaa yksilön ympärille epävirallisen tukiverkoston. (Jokinen & Malin 2000, 11.) Yksilölle tärkeitä ihmissuhteita ovat sekä hänen perheensä sisäiset suhteet että suhteet perheen ulkopuolelle, lähipiiriin. Ihminen kokee näiden vastavuoroisten suhteiden kautta kuuluvansa johonkin yhteisöön ja löytäneensä oman paikkansa ja oman itsensä. (Salonen 2002.) Pelkästään kanssakäyminen joidenkin ihmisten kanssa ei merkitse, että he kuuluisivat yksilön sosiaaliseen verkostoon. Oleellista ovat tietyt ihmiset ja sosiaaliset vuorovaikutuskontaktit, jotka yksilö itse kokee tärkeimmiksi henkilökohtaisessa elämässään. Ihminen siis määrittelee itse oman lähipiirinsä omien kokemustensa ja tuntemustensa pohjalta. (Seikkula 1994, 16; Tarkka 1996, 13.)

Seikkulan mukaan Marsella ja Snyder (1981) tarkoittavat sosiaalisilla verkostoilla kaikkia nykyhetken vuorovaikutussuhteita, joiden avulla ihmisen sosiaalinen identiteetti määräytyy. Sosiaalinen identiteetti muodostuu nykyhetken ihmissuhteissa ja muuttuu jokaisessa vuorovaikutustilanteessa, varsinkin uusien ihmisten tullessa verkostoon. Sosiaalinen verkosto koostuu ihmissuhteista, jotka ovat vastavuoroisia. Jokainen vastavuoroinen ihmissuhde käsittää myös omanlaisensa yhteistyökuvion. Eri elämänvaiheissa ihmisen sosiaalinen verkosto muuttuu. (Seikkula 1994, 16–17.) Sosiaalisen verkoston muutokset johtuvat yksilön roolien

muuttumisesta. Verkostoon kuuluvat ihmiset vaihtuvat esimerkiksi yksilön muuttaessa uuteen naapurustoon, vaihtaessa työpaikkaa tai aloittaessa uuden harrastuksen. (Tarkka 1996, 13–14.) Samalla myös yksilön sosiaalinen identiteetti muodostuu uudelleen uuden verkoston ja uusien vuorovaikutussuhteiden myötä. Sosiaalisen verkoston ihmissuhteiden on oltava vastavuoroisia, tarpeita tyydyttäviä ja molemminpuolista hyötyä antavia. (Seikkula 1994, 16–18.)

Sosiaalista verkostoa on kuvattu nelilohkoisena kenttänä, joka sisältää

- 1) perheenjäsenet, joiden kanssa yksilö asuu samassa taloudessa,
- 2) suvun: sukulaiset ja perheenjäsenet, joiden kanssa yksilö ei asu samassa taloudessa,
- 3) työn, koulun tai muut päivittäiset suhteet,
- 4) muut ihmissuhteet, esimerkiksi ystävät, naapurit, ammattiauttajat.

(Pattison & Pattison 1981; Klefbeck ym. 1988a, Seikkulan 1994, 21 mukaan.)

Kotakarin ja Rusasen siteeraama Salonen-Soulié (1992) luokittelee sosiaaliset verkostot neljään eri ryhmään. Ensisijainen verkosto koostuu perheestä ja lähipiiristä, joka koostuu muun muassa sukulaisista, ystäväistä ja naapureista. Toissijainen verkosto muodostuu itseapuryhmistä, kolmas verkosto pitää sisällään vapaaehtoisjärjestöt ja neljänteen verkostoon kuuluvat ammattiauttajat. (Kotakari & Rusanen 1996, 178.)

Tarkan mukaan Kahn ja Antonucci (1980) jakavat yksilön sosiaalisen verkoston ihmissuhteiden läheisyyden perusteella kolmeen eri tasoon. Yksilölle läheisimmät ihmissuhteet, kuten puoliso, lapset, vanhemmat ja sisarukset sekä läheisimmät ystävät muodostavat sosiaalisen verkoston ensimmäisen tason. Toiseen tasoon kuuluvat ystävät ja sukulaiset sekä lisäksi työkaverit ja naapurit, joiden kanssa yksilöllä on henkilökohtainen, läheinen suhde. Yksilön sosiaalisen verkoston etäisimmät ihmissuhteet muodostavat kolmannen tason. Kolmanteen tasoon kuuluvat naapurit, työkaverit, ammattihenkilöt ja viranomaiset. (Tarkka 1996, 13–14.)

3.2 Lähipiiri turvaverkkona

Sukulaiset, ystävät, työkaverit, naapurit ja harrastuspiirit muodostavat yksilön ympärille luonnollisen sosiaalisen verkoston. Nämä lähipiiriin kuuluvat henkilöt voidaan nähdä turvaverkkona, joka tukee vaikeuksissa ja auttaa perhettä hankalissa elämäntilanteissa. (Furman & Ahola 1992, 170; Koski 1999, 80; Huhtalo ym. 2003, 35.) Yksilölle on tärkeää tietää, että hänellä on ympärillään lähipiiri, johon kuuluvat ihmiset voivat auttaa häntä selviytymään elämän muutosvaiheista (Tarkka 1996, 16).

Kinnunen (1998) on tutkinut sosiaalisen tuen verkostojen jäsentymistä 1990-luvun lopun Suomessa. Hänen tutkimustulostensa mukaan suomalaiset kokevat lähipiirin merkityksen erittäin keskeiseksi sosiaalisen tuen tarjoamisessa. Ihmiset turvautuvat arjessaan sukulaisiin, tuttaviin ja naapureihin. Sukulaisten ja tuttavien tarjoama tuki koettiin merkityksellisemmäksi kuin naapureilta saatu tuki, vaikka sekin koettiin tärkeäksi. (Kinnunen 1998, 79–81.) Kokiessaan turvattomuutta itseensä ja yhteisöön liittyvissä asioissa ihminen turvautuu useimmiten omaan perheeseensä ja sukuunsa. Ihmissuhdeongelmissa tukeudutaan erityisesti ystävien ja tuttavien apuun. (Kotakari & Rusanen 1996, 187.) Kun ihmisen on päästävä turvaan esimerkiksi perheväkivaltatilanteesta tai saatava muuta apua, ovat naapurit, ystävät tai sukulaiset ensimmäinen mieleen tuleva vaihtoehto (Peltoniemi 1984, 151).

3.3 Sosiaalisen tuen vaikutus

Olemassa olevat toimivat ihmissuhteet ovat edellytyksenä sosiaalisen tuen saamiselle ja antamiselle (Salonen 2002). Ihminen selviytyy stressaavista ja vaikeista elämäntilanteista sosiaaliselta verkostoltaan saamansa tuen avulla (Kotakari & Rusanen 1996, 179). Sosiaalisella tuella on myönteinen vaikutus yksilön hyvinvointiin ja terveyteen sekä suoraan että välillisesti (Kotakari & Rusanen 1996, 179; Viljamaa 2003, 25).

Sosiaalisen verkoston antama tuki nähdään positiivisena voimavarana yksilön elämäntilanteissa ilmeneviä vaikeuksia vastaan (Seikkula 1994, 26). Yksilön itseluottamus ja itsensä arvostaminen voivat kasvaa hänen saamansa sosiaalisen tuen kautta. Jo pelkästään tieto tukijoiden olemassaolosta ja tuen saatavuudesta voivat lisätä yksilön hyvinvointia. (Tarkka 1996, 15–16.) Ilman lähipiirin antamaa sosiaalista tukea ihminen stressaantuu ja voi oireilla sekä psyykkisesti että fyysisesti (Seikkula 1994, 26). Jos ihmisellä ei ole tukenaan sosiaalista verkostoa, hänen tunne-elämänsä voi muuttua sävyltään negatiiviseksi. Yksilö voi myös menettää halunsa ja kykynsä vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. (Tarkka 1996, 15.) Sosiaalisten verkostojen tuki on yksi ihmisen elämänhallinnan tärkeimmistä osa-alueista (Seikkula 1994, 26).

3.4 Sosiaalisen tuen muodot

Sosiaalinen tuki voidaan jakaa tuen tarjoajan perusteella joko viralliseen tai epäviralliseen. Virallista tukea antavat julkiset viranomaiset tai kaupallisia palveluja tarjoavat organisaatiot. Epävirallinen sosiaalinen tuki on lähipiiriin kuuluvien, kuten sukulaisten, ystävien, naapurien tai työtovereiden, tarjoamaa tukea. Epävirallinen tuki voi vaihdella käytännöllisestä avusta henkiseen tukeen ja neuvontaan. (Kääriäinen 2006.)

Sosiaalisella tuella tarkoitetaan yksilön kokemuksia hyväksynnästä, kunnioituksesta, arvonnasta, välittämisestä ja positiivisesta suhtautumisesta, joita hän saa sosiaaliselta verkostoltaan. Sosiaalinen tuki on ehdotonta tai ehdollista. Ehdoton tuki tarkoittaa, että yksilö saa hyväksyntää omana itsenään, ilman erityisvaatimuksia. Ehdollinen tuki yksilön tulee ansaita käyttäytymällä tietyllä tavalla. (Salmela 2006, 30.) Sosiaalisen tuen muotoja on määritelty monin tavoin. Kotakarin ja Rusanen siteeraaman Tuomisen (1994) mukaan sosiaalinen tuki on konkreettista apua, kannustusta, informaatiota tai muunlaista huolenpitoa, jota yksilö kokee saavansa ihmissuhteissaan (Kotakari & Rusanen 1996, 178).

Tarkan mukaan Kahn (1979) määrittelee sosiaalisen tuen vuorovaikutukselliseksi suhteeksi, joka sisältää emotionaalisen tuen, päätöksenteon tukemisen sekä konkreettisen avun. Emotionaalinen tuki sisältää ihailun, pitämisen, rakkauden, kunnioituksen sekä turvallisuuden tunteen luomisen. Päätöksenteon tukeminen on vahvistamista, palautteen antamista ja vaikuttamista yksilön ratkaisujen tekoon. Konkreettiseen apuun sisältyvät tavaroiden ja rahan antaminen sekä oman ajan käyttäminen toisen hyväksi. (Tarkka 1996, 12.)

Tarkan siteeraaman Housen (1981) määritelmän mukaan sosiaalinen tuki on ihmisten välistä emotionaalista, instrumentaalista ja tiedottamiseen liittyvää vuorovaikutusta. Emotionaaliseen tukeen kuuluvat empatia, rakastaminen, pitäminen, kuunteleminen sekä luottamuksen osoittaminen. Instrumentaalinen tuki voi olla esimerkiksi aineellisen avun antamista ja konkreettista auttamista. Tiedottamisen tarkoituksena on keskustellen ja kuunnellen auttaa yksilöä päätöksenteossa. (Tarkka 1996, 12.)

Salmelan mukaan Thoits (1985) jakaa sosiaalisen tuen emotionaaliseen apuun, informatiiviseen apuun ja instrumentaaliseen tukeen. Emotionaalinen apu koostuu empatiasta, rakastamisesta, huolehtimisesta ja arvostamisesta. Informatiiviseen apuun kuuluvat neuvojen ja henkilökohtaisen palautteen antaminen. Instrumentaalinen tuki on esimerkiksi vastuun kantamista kotitöistä ja lapsen hoidosta. (Salmela 2006, 28.) Tehokkainta sosiaalinen tuki on silloin, kun tukija ja tuettava ovat samanlaisessa elämäntilanteessa ja ymmärtävät toisiaan emotionaalisesti (Thoits 1986, Viljamaa 2003, 25 mukaan).

Gothóni (1991, 57) jakaa sosiaalisen tuen emotionaaliseen, informatiiviseen, instrumentaaliseen ja negatiiviseen tukeen. Emotionaalinen tuki tarkoittaa mahdollisuutta jakaa tunteita ja kokemuksia sekä rohkaisevaa, lohduttavaa tai arvostavaa palautetta. Myös ilmaistu luottamuksellisuus ja tieto tarvittaessa saatavasta avusta kuuluvat emotionaaliseen tukeen. Informatiivinen tuki koostuu tietojen, neuvojen ja toimintaohjeiden antamisesta. Instrumentaalinen tuki on käytännön apua sekä taloudellista ja välineellistä tukea. Negatiivinen tuki määritellään hyödyttömien tietojen ja ohjeiden antamiseksi, vaatimusten asettamiseksi sekä nuhteluksi.

Negatiivista tuki on siinäkin tapauksessa, vaikka tuen tarjoaja olisi ajatellut autettavan parasta.

Kumpusalo (1991, 14) erottelee sosiaalisen tuen muodot viiteen luokkaan: aineellinen, toiminnallinen, tiedollinen, emotionaalinen ja henkinen tuki. Aineellinen tuki muodostuu esimerkiksi rahan ja tavaroiden antamisesta. Toiminnallista tukea ovat palveluiden ja kuljetusten tarjoaminen ja tiedollinen tuki sisältää neuvojen sekä opastuksen antamisen. Emotionaalisella tuella tarkoitetaan empatian ja rakkauden osoittamista sekä kannustusta ja henkisellä tuella yhteisen aatteen, uskon tai filosofian jakamista.

4 TURVALLISUUS JA IHMISSUHTEET

4.1 Turvallisuuden määrittelyä

Turvallisuus ja turvattomuus ovat yksilötasolla psykologisia kokemuksia. Turvallisuus ja turvattomuus ovat luonteeltaan henkisiä, fyysisiä, sosiaalisia, taloudellisia ja oikeudellisia. (Pentti 2003, 13.) Turvallisuus on inhimillinen peruspyrkimys ja sen saavuttaminen tarkoittaa yksilötasolla mahdollisuutta henkilökohtaiseen tarpeiden tyydyttämiseen sekä tunnetta arvojen säilyttämisestä (Niemelä 2000, 22). Turvallisuuden kokemus syntyy, kun yksilölle tai yhteisölle tärkeät arvot sekä aineelliset, henkiset ja fyysiset asiat tai niiden saavuttamispyrkimykset eivät ole uhattuina. Tai mikäli uhkaa ilmenee, keinot uhan torjumiseen ovat olemassa. Turvattomuuden kokeminen merkitsee sitä, että yksilö ei ole voinut tyydyttää tarpeitaan tai säilyttää arvojaan kaikissa olosuhteissa tai hänen tärkeiksi kokemansa asiat ovat uhattuina. (Pentti 2003, 13.) Turvallisuus ja turvattomuus läpäisevät kaikki yksilön elämänalueet ja kytkeytyvät hänen jokapäiväiseen elämäänsä kuvaten hänen elämänlaatuaan (Niemelä 2000, 24). Mikäli yksilö kokee olonsa fyysisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja henkisesti turvalliseksi, voidaan Laitisen (2003, 29) mukaan puhua hyvän elämän kokemisesta ilman, että puhutaan erikseen turvallisuudesta.

Väkivallattomuus on turvallisuuden ehdoton vaatimus. Väkivallattomalle käyttäytymiselle on olemassa tiettyjä ehtoja. Näitä ovat esimerkiksi 1) koskemattomuus, 2) oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo, 3) suvaitsevaisuus ja ystävällisyys sekä 4) kunnioitus. Suomen perustuslain mukaan jokaisella yksilöllä on oikeus turvallisuuteen. Laki velvoittaa yhteiskunnan toimimaan siten, että yksilön ja yhteisön turvallisuustarpeet tyydyttyvät. Tarpeiden epäoikeudenmukainen ohittaminen tai huomiotta jättäminen aiheuttaa väkivaltaa, josta aiheutuu turvattomuutta. (Pentti 2003, 26, 63.)

Yksilön ja yhteisön käsitykset turvallisuudesta perustuvat kokemuksiin. Kun arvioidaan turvallisuutta ja turvattomuutta, on erotettava toisistaan objektiivinen ja subjektiivinen turvallisuus ja turvattomuus. Objektiivista turvallisuutta voidaan kuvata tilaksi, jossa vallitsee todellinen uhkaamattomuus, tai jos uhkaa ilmenee, sen torjumiseen on olemassa riittävät keinot. Subjektiiviseksi turvallisuudeksi taas kutsutaan yksilön tai yhteisön tosiasioihin pohjautuvaa kokemusta turvallisuudesta. (Pentti 2003, 60.)

4.2 Yhteisöllinen turvallisuus perheessä

Yhteisöllinen turvallisuus on turvallisuuden käsite, jossa korostuvat yhteisön identiteetti sekä sen kyky huolehtia omasta turvallisuudestaan ja ratkaista turvallisuuteen liittyvät ongelmat. Yhteisön turvallisuus vaarantuu, jos ryhmä havaitsee identiteettinsä olevan uhattuna. (Laitinen 2003, 33–34.) Yhteisöllinen turvallisuus liittyy yksilön ihmissuhteisiin ja käsittää hänen lähipiirinsä ja sosiaaliset verkostonsa. Perhe-, työ-, koulu-, asuin- ja harrastusyhteisöt ovat ihmissuhdeturvallisuuden keskeisiä alueita, joissa muun muassa väkivaltaisuus, laiminlyönti ja ilkivaltaisuus aiheuttavat turvattomuutta. Perheväkivalta on turvattomuuden muodoista vaikeimpia. (Niemelä 2000, 31.)

Perhe on yksilön luonnollinen yhteisö. Suurin osa ihmisistä syntyy perheisiin ja perustaa itse elämänsä aikana jonkinlaisen perheen. Perhe on tiivis vuorovaikutuksellinen yhteisö, jossa vallitsee keskinäinen solidaarisuus. (Kraav & Lahikainen 2000, 91–92.) Ojurin siteeraaman Hurtigin ja Laitisen (2000) mukaan perheen

tulisi turvata lapsen kasvu sekä antaa rakkautta ja luoda turvallisuuden tunnetta (Ojuri 2004, 73). Perheen ihmissuhteet ovat yksilölle kuitenkin sekä turvallisuusresursseja että turvattomuuden aiheuttajia. Turvattomuus on myötäsyntyinen osa perheen sisäisiä ihmissuhteita. Mitä läheisemmät ja luottamuksellisemmat suhteet perheen sisällä ovat, sitä suurempi niiden menettämisestä aiheutuva turvattomuuden tunne on. Jos taas suhteet ovat etäiset ja viileät, turvattomuuden tunne aiheutuu läheisyyden ja luottamuksen puutteesta. (Kraav & Lahikainen 2000, 104, 114.)

Perheyhteisössä turvattomuuden aiheuttajat voidaan jakaa viiteen osa-alueeseen, jotka ovat taloudellinen, ihmissuhteisiin, sairauteen, työelämään ja asumiseen liittyvä turvattomuus. Nämä kaikki osa-alueet ovat kiinteästi yhteydessä toisiinsa. Muutokset yhdessä alueessa vaikuttavat myös muihin alueisiin. Esimerkiksi vanhemman työttömäksi jääminen vaikuttaa perheen taloudelliseen turvallisuuteen, ja tätä kautta se voi vaikuttaa asumiseen sekä todennäköisesti myös perheen sisäisiin ihmissuhteisiin. (Kraav & Lahikainen 2000, 95–96.) Lapsiperheissä korostuu niin kutsuttu huoltajuusturvattomuus. Vanhemmat ovat huolissaan siitä, pystyvätkö he täyttämään vanhemmuuteen liittyvät taloudelliset ja huolenpidon velvollisuudet. Lapset kokevat perheessä ihmissuhteisiin liittyvää turvattomuutta vanhempia enemmän. Näin on etenkin silloin, jos vanhempien välit ovat huonot, perheessä riidellään ja jos avioeron tai väkivallan uhka on olemassa. Lapsissa aiheuttaa turvattomuutta myös pelko vanhempien tai sisarusten sairastumisesta ja kuolemasta. (Kraav & Lahikainen 2000, 104–105.)

Perheessä vallitseva ilmapiiri vaikuttaa sekä lapsiin että aikuisiin. Vanhempien väliset erimielisyydet ja ristiriidat vaikuttavat perheen ilmapiiriin negatiivisesti. Olennaisinta turvallisuuden kannalta on kuitenkin se, miten erimielisyydet ratkaistaan. Ihanteellisinta olisi, jos ristiriidat kyettäisiin perheen sisällä ratkaisemaan avoimesti ja keskustellen. Tällöin turvattomuuden kokeminen jäisi vähäiseksi niin aikuisten kuin lastenkin keskuudessa. Ristiriidat voivat kuitenkin jatkua perheen sisällä pitkään ja kärjistyä väkivallaksi. Läheisen ihmisen väkivaltaisuus on eräs perhe-elämän turvattomuuden päätekijöistä. Väkivaltaisessa perheessä turvattomuutta kokevat kaikki perheenjäsenet, eivät vain väkivallan osapuolet. Erityisesti lapsille vanhempien välisen väkivallan näkeminenkin on haitallista ja se aiheuttaa

turvattomuutta ja ahdistusta. (Kraav & Lahikainen 2000, 106–107.) Perheväkivallan traumatisoivaa vaikutusta lapseen lisää se, että turvattomuuden aiheuttaja on lapselle läheinen ja tärkeä ihminen, jonka kanssa hänellä pitäisi olla luottamuksellinen ja turvallinen suhde. Perheväkivallan takia perheen sisäinen perusturvallisuus järkkyy ja lapsen elämästä tulee turvatonta ja pelottavaa. (Huhtalo ym. 2003, 21; Oranen & Keränen 2006, 82.)

Perheenjäsenten on vaikea hakea apua perheen sisäiseen turvattomuuteen ulkopuolelta, sillä etusijalla on solidaarisuus perheenjäseniä kohtaan. Avun hakemisen vaikeuteen vaikuttaa myös se harhakäsitys, ettei muilla perheillä ole ongelmia. Perheenjäsenet kokevat, että heidän täytyy antaa ulospäin se vaikutelma, että kaikki on kunnossa. (Kraav & Lahikainen 2000, 114–115.)

4.3 Toiminta perheen turvallisuuden lisäämiseksi

4.3.1 Huolen ja väkivallan puheeksi ottaminen

Huolestuminen on normaali ilmiö jokaisen ihmisen elämässä. Ihmiset reagoivat asioihin eri tavalla ja myös huolestuvat eri asioista itselleen ominaisella tavalla. Omaa huoltaan on aina syytä verrata omiin kokemuksiin ja arvioida suhteessa olemassa oleviin tilanteisiin. Huoli voi kuitenkin joissain tapauksissa estää näkemästä niitä seikkoja, jotka huolta aiheuttavat. Esimerkiksi koulussa opettaja voi olla huolissaan lapsen häiriökäyttäytymisestä, mutta ei näe käyttäytymisen taustalla olevia ongelmia, kuten perheväkivaltaa. Huolen tunnistamiseen ja tuen tarpeen selvittämiseen on lasten ja nuorten kanssa työskentelevien avuksi kehitetty seitsemänportainen huolen vyöhykkeistö. Huoli tulisi ottaa puheeksi oikeaan aikaan ja oikealla tavalla niiden kanssa, keihin huoli liittyy. (Huhtanen 2007, 24–25, 132.)

Pertun (2004, 51) tutkimuksen mukaan perheväkivallan puheeksi ottaminen voi tuntua työntekijästä vaikealta. Tutkimuksessa neuvolan asiakkaina olleet naiset kokivat väkivallasta kysymisen kuitenkin tärkeänä. Suorat ja oma-aloitteiset kysymykset osoittautuivat parhaaksi tavaksi ottaa asia puheeksi. Väkivallan

puheeksi ottamisella työntekijät osoittivat, että siitä voi puhua avoimesti. Väkivallan puheeksi ottajan tulisi olla naiselle tuttu henkilö, jonka kanssa hänellä on luottamuksellinen suhde. Tämä madaltaa tutkimuksen mukaan naisen kynnystä kertoa perheväkivallasta. (Perttu 2004, 45.)

Huolen puheeksiotto on menetelmä, jota käytetään, kun ammattihenkilöiden tarvitsee keskustella hankalista asioista asiakkaiden kanssa. Vaikea asia otetaan puheeksi kunnioittavasti ja tukea tarjoten. Ammattihenkilöille huolen puheeksioton avuksi on kehitetty kolmivaiheinen lomake. Se sisältää kysymyksiä, joiden avulla työntekijä voi valmistautua puheeksiottotilanteeseen sekä arvioida toimintaansa puheeksioton jälkeen. (Eriksson & Arnkil 2005, 12.)

Perheen lähipiiriin kuuluvat henkilöt ovat avainasemassa perheväkivallan puheeksi ottamisessa. Usein ajatellaan, että väkivallasta puhumisen aloite on väkivallan kohteella. Hän voi kuitenkin hävetä tilannettaan tai pelätä oman turvallisuutensa vuoksi, jolloin asiasta puhuminen tuntuu vaikealta. Lähipiiriin kuuluvan ei pidä odottaa, että perheväkivallan osallinen itse kertoo väkivallasta, vaan lähipiiriläisen tulisi oma-aloitteisesti ottaa huolensa ja epäilyksensä puheeksi. (Furman & Ahola 1999.) Myös Koski (1999) toteaa, että lähipiirin aktiivinen rooli perheväkivallan puheeksi ottamisessa on tärkeää. Lähipiiriläiseltä vaaditaan tarkkanäköisyyttä ja omiin huolentunteisiin luottamista, sillä väkivallan osalliset saattavat valehdella ja keksiä selityksiä säilyttääkseen perheen salaisuuden perheväkivallasta. Perheväkivalta täytyy ottaa puheeksi, jotta osalliset eivät jäisi yksin asian kanssa ja heille avautuisi mahdollisuus avun hakemiseen. (Koski 1999, 54–55.)

4.3.2 Perheväkivaltaan puuttuminen

On tärkeää, että perheväkivallan puheeksi oton jälkeen kohde saa lähipiiriltään tukea ja vahvistusta siihen, että hänen kokemansa väkivalta on väärin eikä hän ansaitse sellaista kohtelua (Koski 1999, 81; Furman & Ahola 1999). Lähipiiriin kuuluvilla on sekä velvollisuus että oikeus puuttua perheväkivaltaan. He voivat rohkeasti ilmaista mielipiteensä ja ottaa kantaa siihen, että heidän mielestään

väkivalta on väärin. Lisäksi lähipiiriläiset voivat ohjata perheväkivallan osalliset avun piiriin ja osallistua perheen kanssa esimerkiksi neuvotteluihin, joissa pohditaan miten perheväkivalta saadaan loppumaan. (Furman & Ahola 1999.) Lähipiiriin kuuluvilla on myös oikeus ja velvollisuus soittaa poliisille, mikäli he tietävät perheväkivaltilanteesta. Erityisesti naapurin roolissa tämä puuttumisen muoto korostuu, sillä naapurisovun säilyttämiseksi ei useinkaan itse haluta mennä konkreettisesti tilanteeseen väliin. (Koski 1999, 81.)

Pahoinpitely on rikos silloinkin, kun se tapahtuu lähisuhteessa tai perheessä (Ihalainen 2008). Jos perheväkivaltaan ei puututa, se jatkuu ja voi siirtyä sukupolvelta toiselle (Koski 1999, 54). Lähipiiriläiset voivat puuttumisellaan rajoittaa perheväkivaltaa. Mikäli he jättävät puuttumatta, viestittävät he perheelle sallivansa väkivallan tai pitävänsä väkivaltaa perheen omana, sisäisenä asiana. Puuttumisella voidaan pelastaa ihmishenkiä tai ainakin voidaan antaa väkivallan keskellä eläneille henkilöille mahdollisuus kohentaa elämänlaatuaan. (Huhtalo ym. 2003, 32, 46.)

4.3.3 Verkostot avuksi

Perheväkivaltaa kokenutta perhettä voidaan auttaa yhdistämällä virallisen ja luonnollisen verkoston voimavarat. Perheenjäsenet voivat yhdessä lähipiiriläistensä sekä perheen asioiden parissa työskentelevien viranomaisten ja asiantuntijoiden kanssa pyrkiä löytämään ratkaisua tilanteeseensa. (Huhtalo ym. 2003, 31; Mehtola 2006, 93.) Luonnolliseen sosiaaliseen verkostoon ja viranomaisverkostoon kuuluvat henkilöt tuovat oman tietonsa ja taitonsa esiin verkostopalaverissa. Verkostopalaverissa pyritään jakamaan kokemuksia ja asiantuntijuutta dialogisuuden keinoin. Dialogin kautta syntyy uutta asiantuntijuutta, jonka avulla perheen tilanne voidaan parhaalla mahdollisella tavalla ratkaista. (Seikkula & Arnkil 2005, 10; Mehtola 2006, 97.)

Verkostopalaverissa puhemiehenä voi toimia kuka tahansa perheen luottamusta nauttiva henkilö (Furman & Ahola 1992, 170). Kun verkostopalaverissa käsitellään perheväkivaltaa, tulee puhemiehenä toimia henkilö, joka on perehtynyt

väkivaltatyöhön (Mehtola 2006, 102). Verkostopalaverin aluksi kaikki osallistujat esittäytyvät toisilleen epämuodollisen ilmapiirin vallitessa. Tämän jälkeen otetaan perheessä tapahtunut väkivalta avoimesti puheeksi. Tarkoituksena ei ole käydä läpi kaikkia perheen ongelmia eikä syyllistää ketään. Pyrkimyksenä verkostopalaverissa on etsiä keinoja perheen turvallisuuden takaamiseksi. Palaverissa voidaan ottaa puheeksi tapahtunut pahoinpitely ja sen yksityiskohdat, turvasuunnitelman laatiminen sekä seuraamukset, jos väkivaltaa vielä tapahtuu. (Furman & Ahola 1992, 170.)

Kaikissa tilanteissa ei ole tarkoituksenmukaista tai mahdollista järjestää verkostopalaveria, mutta perheen lähipiiri tulisi ottaa jollain tavalla huomioon perheväkivaltatyössä. Perheenjäseniä voidaan esimerkiksi rohkaista ottamaan perheväkivaltapuheeksi läheistensä kanssa. Perheväkivallan kohdetta ja tekijää voidaan myös kehottaa tekemään kirjallinen sopimus perheväkivallan seuraamuksista. Kohde ja tekijä voivat pyytää lähipiiriläisiä todistamaan sopimuksen tekemistä. Lähipiirin mukaan ottaminen perheväkivaltatyöhön painottaa sitä, ettei perheväkivalta ole perheen sisäinen yksityisasia. (Furman & Ahola 1992, 170.)

Verkostotyön käyttö perheväkivaltatyössä on vielä uutta ja kokeilevaa (Mehtola 2006, 103). Vakiintuessaan verkostoitunut työote perheväkivaltatyössä voi vähentää ammattilaisten kuormittuneisuutta ja jakaa vastuuta tasaisemmin sosiaalisen verkoston kesken. Lähipiirin tarjoama toimiva tuki auttaa perheväkivallasta selviytymisessä ja myös ennaltaehkäisee väkivaltaa. (Huhtalo ym. 2003, 32.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimusprosessin alkuvaiheet

Opinnäytetyöprosessimme alkoi tammikuussa 2007, jolloin saimme kuulla, että Lahden ensi- ja turvakoti ry:llä on suunnitelmissa käynnistää perheväkivaltaan liittyvä hanke. Helmikuussa 2007 olimme palaverissa yhdistyksen toiminnanjohtajan kanssa ja keskustelimme mahdollisesta yhteistyöstä. Palaverissa saimme

lisätietoa Turvallisten perheiden Päijät-Häme -hankkeesta ja sovimme tutkimuksen tekemisestä yhdistykselle. Keväällä 2007 olimme yhteydessä sähköpostitse toiminnanjohtajan kanssa. Sovimme hänen kanssaan kolmannen ammatillisen harjoittelumme tekemisestä Lahden ensi- ja turvakoti ry:n eri toimipisteissä seuraavana syksynä. Näin tutustuisimme käytännön perheväkivaltatyöhön ja saisimme opinnäytetyötämme varten kontakteja ja mahdollisesti haastateltavia.

Elokuussa 2007 tapasimme yhdistyksen toiminnanjohtajan ja kaksi yhdistyksen työntekijää. Sovimme heidän kanssaan harjoittelun käytännön asioista. Lisäksi keskustelimme tarkemmin opinnäytetyömme näkökulmasta ja kohderyhmän tavoittamisesta sekä aineistonkeruumenetelmästä. Loka–joulukuussa 2007 olimme harjoittelussa Lahden ensi- ja turvakoti ry:ssä tutustuen eri työmuotoihin: Jussityöhön, ensi- ja turvakotityöhön, Alvari-perhetyöhön, avokriisityöhön ja Perhetuvan (entinen PerheSantra) toimintaan. Ammatillinen harjoittelumme tuki opinnäytetyöprosessiamme.

5.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimustehtävät

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää miten lähipiiriin kuuluvat ovat puuttaneet perheväkivaltaan ja millaista sosiaalista tukea he ovat tarjonneet perheväkivallan osallisille. Tarkoituksenamme on kartoittaa mistä turvallinen perhe-elämä lähipiiriin kuuluvien mielestä koostuu ja miten he kokevat lisänneensä perheväkivaltaa kokeneen perheen turvallisuutta. Lisäksi tarkoituksenamme on selvittää mitä lähipiiriläisten mielestä tulisi tehdä, jotta turvallinen elämä perheessä toteutuisi. Tutkimuksemme tavoitteena on tuottaa uutta ja hyödyllistä tietoa perheväkivaltaa kokeneiden tukemisesta lähipiirin näkökulmasta. Tavoitteenamme on tutkimustulosten avulla tuottaa kehittämis ehdotuksia lähipiirin huomioimiseen perheväkivaltatyössä.

Tutkimustehtävämme ovat tarkentuneet tutkimusprosessin edetessä lopulliseen muotoonsa; yhdeksi päätutkimustehtäväksi ja kolmeksi alatutkimustehtäväksi.

Tutkimustehtävämme ovat seuraavat:

Millä keinoin lähipiiriin kuuluva voi lisätä perheväkivaltaa kokeneen perheen turvallisuutta?

- Miten lähipiiriin kuuluva on havainnut perheväkivaltaa, miten hän on siihen puuttunut ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet puuttumiseen?
- Millaista sosiaalista tukea lähipiiriin kuuluva on tarjonnut perheväkivallan osallisille ja miten hän on kokenut tuen tarjoamisen?
- Miten lähipiiriin kuuluvan mielestä tulisi toimia, jotta turvallinen elämä perheessä toteutuisi?

5.3 Tutkimuksen kohderyhmä

Laadullisessa tutkimuksessa kohderyhmä on pieni ja tutkija valitsee kohderyhmän tutkimusaiheen perusteella. Kohderyhmästä voidaan käyttää laadullisessa tutkimuksessa nimitystä harkinnanvarainen näyte, sillä kohderyhmään valittavien tulee täyttää tietyt tutkijan määrittämät kriteerit. (Eskola & Suoranta 2000, 18.) Tutkimuksemme kohderyhmä on perheväkivaltaa kokeneiden lähipiiriin kuuluvat henkilöt. Tutkimuksemme kannalta oli oleellista, että kohderyhmään kuuluvalla on henkilökohtainen kokemus lähipiiriläisenä perheväkivaltaan puuttumisesta. Ajattelimme tavoittavamme kohderyhmän parhaiten Lahden ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöiden kautta, sillä ei ole olemassa mitään valmista lähipiiriläisten ryhmää tai rekisteriä, joiden kautta olisimme itse tavoittaneet kohderyhmämme. Alkuperäisen suunnitelman mukaan tutkimuksemme kohderyhmän oli tarkoitus muodostua yhdistyksen kolmen työmuodon - Turvakodin, Jussi-työn ja Avokriisityön - asiakkaiden lähipiiristä. Ajatuksenamme oli tavoittaa kohderyhmä siten, että työntekijät välittävät saatekirjeemme asiakkailleen, jotka toimittavat kirjeet lähipiiriin kuuluville.

Aikomuksenamme oli saada kohderyhmäämme sekä miehiä että naisia. Toivoimme, että kohderyhmämme edustaisi laajasti lähipiirin eri rooleja, kuten naapureita, ystäviä ja sukulaisia. Lisäksi toiveenamme oli, että saisimme kohderyhmäämme sekä väkivallan tekijän että kohteen lähipiiriläisiä. Kohderyhmän löytäminen osoittautui haastavaksi, sillä perheväkivaltaa kokeneiden lähipiiriläisiä oli vaikeaa tavoittaa.

Lokakuussa 2007 aloitimme kolmannen ammatillisen harjoittelumme Lahden ensi- ja turvakoti ry:ssä. Harjoittelun alussa haimme tutkimusluvan (LIITE 1) yhdistyksen johtokunnalta. Tutkimuslupa myönnettiin meille johtokunnan kokouksessa 23.10.2007 (LIITE 2). Harjoittelumme aikana suunnittelimme saatekirjeet sekä lähipiiriin kuuluvalla että Lahden ensi- ja turvakoti ry:n asiakkaalle. Koimme tärkeäksi saatekirjeen laatimisen myös asiakkaalle, jotta hän saisi tarpeellisen tiedon tutkimuksestamme eikä vastuu tutkimuksestamme kertomisesta jäisi ainoastaan yhdistyksen työntekijöille. Laatimamme saatekirjeet annoimme yhdistyksen työntekijöille luettavaksi saadaksemme heiltä kommentteja ja parannusehdotuksia. Saamiemme kommenttien pohjalta muokkasimme saatekirjeet asiakkaalle (LIITE 3) ja lähipiiriin kuuluvalla (LIITE 4) lopulliseen muotoonsa. Emme halunneet laittaa omia henkilökohtaisia puhelinnumeroitamme ja sähköpostiosoitteitamme saatekirjeisiin, koska emme voineet tietää mihin ja kenelle saatekirjeemme päätyvät. Päätimme hankkia prepaid-puhelinliittymät ja loimme sähköpostiosoitteen yhteydenottoja varten. Saatekirjeissä olevien yhteystietojemme kautta halukkaat tutkimukseemme osallistujat pystyivät ottamaan meihin yhteyttä.

Harjoittelumme aikana loka–joulukuussa 2007 jaoimme saatekirjeitä yhdistyksen kolmen työmuodon – Turvakodin, Jussi-työn ja Avokriisityön – työntekijöille alkuperäisen suunnitelmamme mukaisesti. Kun tutkimukseemme ei löytynyt halukkaita näiden työmuotojen kautta, jaoimme saatekirjeitä myös yhdistyksen muiden työmuotojen työntekijöille. Kaiken kaikkiaan jaoimme kumpaakin saatekirjettä 30 kappaletta. Edelleenkin tutkimukseemme halukkaita osallistujia ei löytynyt, joten otimme itse tutkimukseemme puheeksi harjoittelumme aikana eri työmuotojen asiakkaiden ja omiin sosiaalisiin verkostoihimme kuuluvien ihmisten kanssa. Lisäksi laadimme tutkimuksestamme tiedotteen (LIITE 5), jonka laitoimme Perhe-
tuvan ilmoitustaululle. Työskentelymme tuotti tulosta ja saimme

kohderyhmäämme seitsemän henkilöä. Lopullinen kohderyhmän koko oli kahdeksan henkilöä, sillä saimme yhdistyksen työntekijän kautta vielä tammikuussa 2008 yhden henkilön lisää kohderyhmäämme.

Kohderyhmämme muodostui kahdeksasta naisesta, joista jokainen kuuluu perheväkivaltaa kokeneen lähipiiriin ja heillä kaikilla on henkilökohtainen kokemus lähipiiriläisenä perheväkivaltaan puuttumisesta. Yrityksistämme huolimatta emme saaneet kohderyhmäämme yhtään miestä tai ketään, joka olisi ainoastaan tekijän lähipiiriin kuuluva. Kohderyhmässämme on edustajia seuraavista lähipiiriläisten rooleista: sisko, äiti/isoäiti, ystävä, tuttava ja naapuri. Lähipiiriläisten kokemukset olivat keskenään erilaisia, mihin vaikutti se, miten kauan sitten lähipiiriläinen on perheväkivaltaa havainnut, miten pitkään perheväkivalta on kestänyt ja jatkuuko se edelleen. Naiset olivat tutkimukseen osallistuessaan iältään 23–55 -vuotiaita ja asuivat Etelä- ja Itä-Suomen alueella.

5.4 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista olemassa olevien tosiasioiden löytäminen, ei ennakkoletusten asettaminen ja niiden oikeaksi todistaminen (Eskola & Suoranta 2000, 19; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152). Laadullinen tutkimusmenetelmä pohjautuu pyrkimykseen kuvata tiettyyn aikaan ja paikkaan sidottua todellista elämää (Hirsjärvi ym. 2004, 152). Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän käyttö on perusteltua silloin, kun halutaan saada tietoa tietyissä tapahtumissa mukana olleiden henkilöiden kokemuksista sekä tapahtumien syy-seuraussuhteista (Metsämurtonen 2000, 14). Laadullinen tutkimusmenetelmä mahdollistaa perheväkivaltaa kokeneiden henkilöiden lähipiiriläisten kokemusten esiin tuomisen heidän omasta kontekstistaan käsin.

Tutkimuksessamme käytimme aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77). Valitsimme teemahaastattelun aineistonkeruumenetelmäksi, sillä halusimme huomioida lähipiiriläisten kokemusten yksilöllisyyden ja ainutlaatuisuuden. Teemahaastattelu etenee

tiettyjen etukäteen suunniteltujen aihepiirien varassa. Tutkijalla on haastattelutilanteessa käytössään tukisanalista tai tarkentavia kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48; Tuomi & Sarajärvi 2002, 77.) Suunnittelimme teemahaastattelua varten neljästä teemasta koostuvan haastattelurungon (LIITE 6). Olimme myös yhdessä etukäteen miettineet jokaiseen teema-alueeseen tarkentavia kysymyksiä siltä varalta, että keskustelu ei etene luontevasti.

Päätimme toteuttaa haastattelut yksilöhaastatteluina, koska perheväkivalta on aiheena arkaluonteinen. Vaikka lähipiiriläiset eivät itse ole olleet osallisina perheväkivaltaan, aiheesta puhuminen on vaikeaa, etenkin jos perheväkivalta on kohdistunut omaan lähisukulaiseen. Halusimme myös turvata jokaisen haastateltavan henkilöllisyyssuojan, joten emme edes harkinneet ryhmä- tai parihaastattelun toteuttamista. (Hirsjärvi ym. 2004, 199.)

Harkitsimme aineistonkeruumenetelmän vaihtamista teemahaastattelusta eläytymismenetelmäksi tai kirjoitelmäksi, kun haastateltavia ei alkanut löytyä. Harkitsimme kirjoituspyynnön laittamista internetin keskustelupalstalle tai nettiturvakodin sivustolle. Päätimme kuitenkin pitäytyä teemahaastattelussa ja etsiä haastateltavia itse. Haastattelu oli aiheemme kannalta paras aineistonkeruumenetelmä, sillä tutkimusaiheemme on kartoitettu vähän. Haastattelutilanteessa voi tarvittaessa tarkentaa ja syventää haastateltavan vastauksia esittämällä hänelle lisäkysymyksiä ja pyytämällä perusteluja. (Hirsjärvi ym. 2004, 194.) Tätä mahdollisuutta meillä ei olisi ollut kirjallisen aineiston keräämisessä.

Haastatteluajankohdat ja -paikat sovimme lähipiiriin kuuluvien kanssa henkilökohtaisesti puhelimitse. Mietimme haastattelutilannetta etukäteen haastateltavan kannalta, etenkin haastattelutilaa valitessamme, jotta haastattelutilanteesta ei tulisi liian muodollista (Eskola & Vastamäki 2007, 28). Olimme valmiit tekemään haastattelut lähipiiriläisille sopivina ajankohtina ja heidän ehdottamissaan paikoissa. Haastattelupaikaksi tarjosimme vaihtoehtona Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden laitoksen haastattelutilaa. Haastatteluista kaksi teimme Lahden ensi- ja turvakodilla, kolme lähipiiriläisten työpaikoilla, yhden lähipiiriläisen kotona ja kaksi Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden laitoksella. Ennen ensimmäistä haastattelua harjoittelimme yhdessä nauhurin käyttöä ja

haastattelutilannetta. Haastattelut toteutimme marraskuun 2007 ja helmikuun 2008 välisenä aikana sitä mukaa, kun löysimme halukkaita osallistujia tutkimukseemme. Jokainen meistä toimi vuorollaan yksin haastattelijana; haastattelutilanteessa olivat läsnä ainoastaan haastattelija ja haastateltava.

Haastattelut kestivät puolesta tunnista reiluun tuntiin. Haastattelujen aluksi jokainen meistä panosti luottamuksellisen ja avoimen ilmapiirin luomiseen, jotta haastateltava voisi mahdollisimman vapaasti kertoa kokemuksistaan. Haastatteluissa kävimme jokaisen teema-alueemme läpi kaikkien kahdeksan haastateltavamme kanssa, mutta aihepiirien käsittelyn järjestys ja laajuus vaihtelivat. Teemahaastattelussa lähipiiriin kuuluvat pystyivät avoimesti kertomaan teema-alueisiin liittyvistä omakohtaisista kokemuksistaan ja näkemyksistään. (Eskola & Suoranta 2000, 86–87; Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48.)

5.5 Tutkimusaineiston analysointi

Litteroimme eli purimme kaikki kahdeksan haastatteluamme sanatarkasti tekstiksi heti haastattelun tekemisen jälkeen. Vaikka jokainen meistä oli haastatellut yksin, litteroimme haastattelut pääosin kolmestaan. Välillä jouduimme kuitenkin aika-
taulullisten seikkojen vuoksi litteroimaan yksin tai pareittain. Mielestämme se, että me kaikki osallistuimme haastattelujen litterointiin, helpotti aineistoon tutustumista ja sen sisäistämistä (Eskola 2007, 159). Kun kuuntelimme yhdessä haastattelua nauhalta, pystyimme samalla analysoimaan haastateltavan kertomaa yhdessä. Haastateltavan äänen ja puhetyylin kuuleminen nauhalta auttoi meitä ymmärtämään hänen kertomansa merkityksiä paremmin. Tulkinnan tekeminen ei jäänyt vain haastattelun tehneen vastuulle vaan pystyimme yhdessä muodostamaan käsityksen haastattelun sisällöstä. Lisäksi kolmestaan litterointi mahdollisti sen, että pystyimme kaikki kuuntelemaan haastatteluissa esiintyneet epäselvät kohdat ja selvittämään yhdessä mitä niissä sanotaan. Litterointi heti haastattelun tekemisen jälkeen helpotti epäselvien merkitysten tulkitsemista, sillä haastattelijalla oli haastattelutilanne ja sen sisältö hyvin muistissa. Haastattelujen purkamiseen kului yhteensä 48,5 tuntia ja litteroituna aineistomme oli 81 liuskaa.

Käytimme aineiston analyysimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Perheväkivaltaan puuttuminen lähipiirin näkökulmasta on ilmiö, jota ei ole tutkittu aiemmin. Saadaksemme perustietoa tästä ilmiöstä valitsimme aineistolähtöisen sisällönanalyysin. (Eskola & Suoranta 2000, 19.) Laadullisessa tutkimuksessa aineisto analysoidaan usein sisällönanalyysimenetelmää käyttäen. Sisällönanalyysin tarkoituksena ei ole tuottaa aineistosta pelkästään yksinkertaista kuvausta, vaan tarkoituksena on nostaa esille aineistossa esiintyvät tutkimusaiheen kannalta oleelliset merkitykset ja yhteydet. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 21, 23.) Sisällönanalyysillä pyritään kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä sanallisesti ja selkeästi tiivistämällä aineisto kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Sisällönanalyysin avulla luodaan selkeyttä aineistoon, jolloin ilmiöstä voidaan tehdä päteviä johtopäätöksiä. Ennen aineistolähtöisen sisällönanalyysin aloittamista tutkija valitsee analyysiyksikön, jota hän tulee käyttämään. Se voi olla yksittäinen sana, lause tai ajatuskokonaisuus, joka sisältää useita lauseita. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimustehtävän mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 97–112.)

Jokainen meistä tulosti litteroimamme aineiston ja luki sen useaan kertaan käyden aineistoa läpi tutkimustehtävienne kautta. Olimme määritelleet tutkimustehtävienne sisällöille omat värinsä. Jokainen meistä kävi aineistoa läpi alleviivaten tekstistä eri väreillä tutkimustehtävienne sisältöihin liittyvät kommentit. Tämän vaiheen jälkeen aloimme yhdessä analysoida aineistoa. Ennen analysoinnin aloittamista valitsimme aineiston analyysiyksiköksi ajatuskokonaisuuden. Kävimme aineistoa läpi yhdessä useaan kertaan ja samalla tiivistimme sisältöä marginaaliin ydinsanoilla ja pelkistetyillä ilmauksilla. Ydinsanoja ja pelkistettyjä ilmauksia olivat esimerkiksi puheeksi ottaminen, toimintaohjeiden antaminen, väkivaltaisesta suhteesta irrottautumisen vaikeus ja avun torjunta. Seuraavaksi muodostimme 16 alaluokkaa tutkimustehtävienne sisältöihin liittyvien ajatuskokonaisuuksien sekä aineistosta nostamiemme kahden uuden aihekokonaisuuden pohjalta. Nämä aihekokonaisuudet olivat lähipiirin tarjoama sosiaalinen tuki sekä puuttuminen ja suomalainen kulttuuri. 12 alaluokasta muodostimme seitsemän yläluokkaa ja neljästä alaluokasta muodostimme suoraan pääluokan tuki ja tunteet. Seitsemästä yläluokasta muodostimme tämän jälkeen kolme muuta pääluokkaa: perheväkivaltaan puuttuminen, lähipiirin tarjoama sosiaalinen tuki sekä perheen turvallisuus.

PÄÄ- LUO- KAT	Tuki ja tunteet	Perhe- väkivaltaan puuttuminen	Lähipiirin tarjoama sosi- aalinen tuki	Perheen turvallisuus
Y L Ä L U O K A T		Tieto perheväkivallan olemassaolosta Perheväkivaltaan puuttumisen problematiikka Kulttuurin vaikutus perheväkivaltaan puuttumiseen	Emotionaalinen tuki Käytännön apu ja tuki Tiedollinen tuki	Turvalliseen perhe-elämään vaikuttavat tekijät
A L A L U O K A T	Osallisten suhtautumisen ja käytöksen muuttuminen Osallisten reagointi tukeen Lähipiiriläisen tunteet osallisten reagoinnista Lähipiiriläisen itselleen saama tuki			

Kuvio 1. Pääluokkien muodostaminen

Esimerkki aineiston luokittelusta liitteenä (LIITE 7).

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Tutkimustuloksissa esiintyvät käsitteet

Lähipiiriläisellä ja lähipiiriin kuuluvalla tarkoitamme tutkimustuloksissamme perheväkivallan osallisten luonnolliseen sosiaaliseen verkostoon kuuluvia henkilöitä, joita ovat sukulaiset, ystävät, työkaverit, tuttavat, harrastuskaverit ja naapurit. *Lähipiiriin kuuluvalla* emme tarkoita osallisen kanssa samassa taloudessa asuvia perheen jäseniä. Tutkimuksessamme lähipiirin rooleista ovat edustettuina sisiko, äiti/isoäiti, ystävä, tuttava ja naapuri. *Osallisella* tarkoitamme tutkimustuloksissamme sekä perheväkivallan tekijää, kohdetta että todistajaa. *Todistajalla* tarkoitamme lasta, joka elää väkivaltaisessa perheessä. Tutkimustuloksissamme tarkoitamme *perheväkivalta*-käsitteellä kaikkia perheväkivallan muotoja, joita ovat fyysinen, henkinen, seksuaalinen, taloudellinen, hengellinen ja latentti väkivalta sekä hoidon ja huolenpidon laiminlyönti.

6.2 Perheväkivaltaan puuttuminen lähipiiriin kuuluvan näkökulmasta

6.2.1 Tieto perheväkivallan olemassaolosta

Lähipiiriin kuuluvat huomasivat perheväkivallan olemassaolon omien havaintojensa kautta. He olivat tehneet ensimmäiset omat havaintonsa mahdollisesta perheväkivallasta kuulohavaintojen perusteella sekä fyysisistä jäljistä, kuten mustelmista, ruhjeista ja naarmuista. Lähipiiriin kuuluvat olivat ottaneet havaitsemansa jäljet puheeksi osallisten kanssa, mutta osalliset eivät halunneet myöntää väkivallan olemassaoloa lähipiiriin kuuluville. Mehtola (2006, 94) toteaa, että osalliset eivät useinkaan halua lähipiiriläistensä tietävän väkivallasta, sillä se koetaan epäonnistumisena ja sitä hävetään. Haastatteluissamme lähipiiriläiset kertoivat, että perheväkivallan osalliset olivat selitelleet heille fyysisten jälkien alkuperää. Selittely vahvisti lähipiiriläisten epäilyksiä perheväkivallasta.

...oltii siel käymässä, ja siskolla oli mustelma kädessä. Mä silloin ihmettelin, et mistäs toi on tullu ja silloin... ja tän kautta. Ja se selitteli, et on törmänny tai kolhassu ovenkahvaan. Ja sitte sitä kautta jäi kyllä epäilykset. (sisko)

Sit mä huomasin sen justiin siitä että tota nii siin oli hirvee selitys heti ku men ovest sisään et mitä niille on niinku tapahtunu. (sisko)

Lähipiiriläiset saivat tietää perheväkivallasta myös osallisten kertoman kautta. Väkivallan kohteet olivat alkaneet itse puhua lähipiiriin kuuluville kokemastaan perheväkivallasta. Lähipiiriläisten kertomasta ilmeni, että perheväkivaltaa oli jatkunut pitkään ennen kuin kohde kertoi siitä tai tuli pyytämään apua. Lehtosen ja Pertun (1999) mukaan väkivallan kohde on valmis keskustelemaan tilanteestaan jonkun ulkopuolisen kanssa vasta käytettyään omat keinonsa ja voimavaransa. Kohde keskustelee asiasta yleensä ensimmäiseksi jonkun läheisensä, kuten ystävänsä, siskonsa tai äitinsä, kanssa. (Lehtonen & Perttu 1999, 68.) Haastattelemamme lähipiiriläiset kokivat tiedon perheväkivallasta yllättävänä, ja tieto perheväkivallan olemassaolosta aiheutti heissä hämmennystä. Lähipiiriin kuuluvat eivät olleet aikaisemmin osanneet edes kuvitella, että heidän läheisensä tai tuttavansa kokevat väkivaltaa kotonaan. Myös Furman ja Ahola (1999) toteavat, että tieto perheväkivallasta järkyttää usein lähipiiriin kuuluvia.

No, vähä niinku sellast, että on pumpulis ite eläny, ku ei oo pahemmin tällast ollu lähipiirissä eikä oo tienny ku on ite aina saanu elää rauhallisiss oloissa, niin omat ongelmat kalpeni kyl hetkeks. (tuttava)

6.2.2 Perheväkivaltaan puuttumisen problematiikka

Kaikki lähipiiriin kuuluvat olivat puuttuneet jollain tapaa perheväkivaltaan, koska kukaan heistä ei hyväksy väkivaltaa. Lähipiiriläiset kokivat puuttumisen velvollisuudekseen. Huoli sekä perheväkivallan kohteen että lasten turvallisuudesta ja hyvinvoinnista olivat merkittävimmät syyt siihen, miksi lähipiiriin kuuluvat kokivat velvollisuudekseen puuttua perheväkivaltaan.

Niinku semmonen ihmisen velvollisuus puuttua, semmonen niinku moraalinen velvollisuus puuttua johonkin mitä, minkä näkee, etenki lapsiin niinku kohdistuva. (naapuri)

...ku mä tiesin et [kohteella] on jonkinlaista, ko se sano et sil on jonkinlaista masennusta ollu... (ystävä)

Lähipiiriläisten kertomasta ilmeni, että he tiedostivat henkisen väkivallan olemassaolon ja haitallisuuden, mutta puuttuivat perheväkivaltaan vasta saatuaan tietää fyysisestä väkivallasta. Henkiseen väkivaltaan oli vaikea puuttua, sillä sitä oli vaikea selvärajaisesti määrittää. Fyysiseen väkivaltaan oli helpompi puuttua, sillä se oli havaittavissa konkreettisista fyysisistä jäljistä. Fyysinen väkivalta oli myös selkeämmin rajattavissa ja tuomittavissa oleva teko kuin henkinen väkivalta. Lähipiiriläiset kokivat, että väkivallan olemassaoloa salailtiin ja peiteltiin, pidettiin niin sanotusti kulissia yllä. Erityisesti he kokivat, että tekijä osaa salata väkivaltaisuuksensa perheen ulkopuolisilta ja antaa täysin päinvastaisen vaikutelman itsestään. Myös Lehtonen ja Perttu (1999, 56) toteavat väkivallan tekijän usein kontrolloivan käyttäytymistään ja esiintyvän ulkopuolisille miellyttävänä ja rakastettavana persoonana. Haastattelemillemme lähipiiriläisille muodostunut mielikuva tekijästä miellyttävänä henkilönä lisäsi lähipiiriläisten hämmennystä ja järkytystä, kun he saivat tietää perheväkivallan olemassaolosta.

...ne just niinku näyttelee kaikille muille ni hirveen fiksuu ja kohteliasta ja huomaavaista ja sit se on kotona ihan täys piruja. Ni sillon on, ni se on hirveen vaikee, niinku arvata. Et kellä sitä väkivaltaa on. (sisko)

... varmasti oikeestaan kukaan ei ois uskonu, mitä siel niinku tapahtuu, ku hän on vielä semmoses työssä, mis joutuu niinku kohtaan ihmisiä ja hänel oli semmoset ikään kuin ihmissuhdetaidot, pinnallinen kyky niinku olla erittäin kohtelias ja ystävällinen ihmisille ja just se semmonen huoliteltu ulkokuori, mikä oli sit kaikes muussakin. Että niinku ittensä hoitamisessa, mutta sit niinku kaikki, koko koti ja kaikki, oli hirveen niinku... julkisivu oli äärimmäisen hienos kunnossa. (naapuri)

Lähipiiriläiset puuttuivat perheväkivaltaan monin eri tavoin. Puuttumisella tarkoitamme konkreettista väliin menemistä tai tilanteen katkaisemista, puheeksiottamista ja poliisille soittamista. Lähipiiriin kuuluvat olivat ottaneet perheväkivallan

puheeksi kohteen kanssa. Vain yksi lähipiiriläinen oli ottanut asian puheeksi myös tekijän kanssa. Lähipiiriläiset olivat puuttuneet tilanteeseen soittamalla poliisille ja hakemalla perheväkivallan kohteen pois kodistaan.

*...mun oli pakko kysyä, et hakataanks sua siellä kotona tai jotai.
(naapuri)*

Vaikka jokainen lähipiiriläinen oli puuttunut perheväkivaltaan jollain tapaa, ei puuttuminen ollut ollut helppoa. Puuttuminen aiheutti lähipiiriläisissä pelkoa ja huolta useiden eri syiden takia. Lähipiiriläiset pelkäsivät liiallisen puuttumisen aiheuttavan väkivallan tekijässä aggressioita, joita hän voi kohdistaa sekä perheeseensä että lähipiiriläiseen. Tämä aiheutti lähipiiriin kuuluvissa pelkoa perheen turvallisuuden puolesta ja huolta omasta turvallisuudesta. Myös pelko yhteydenpidon katkeamisesta ja perheen ulkopuolelle jäämisestä korostuivat lähipiiriläisten kertomuksissa puuttumista rajoittavina tekijöinä.

...ois pitäny niinku uskaltaa jotenki vahvemmin. Mut siinä mul oli oikeesti se, mä pelkäsin itsekin sitä ihmistä [tekijää] ja niitä seuraamuksia, mitä siit ois voinu sit tulla, et hän oli jotenki äärimmäisen arvaamaton ihminen...(naapuri)

...mä oon koko ajan pelänny sitä et jos mä liikaa puutun ni sitte niinku mut kielletään näkemästä niit lapsii ollenkaa. Ja sama siskookii. (sisko)

Eikä sitäkään halua, että se [tekijä] ois taas sitte niinku niitten [lasten] kuullenki mua haukkunu, ettäkö sekaantuu toisten asioihin. Sitten se ei ois antanu pian mun tavata lapsia. (äiti/isoäiti)

Eräs lähipiiriläisistä toi esille pelkonsa siitä, että liiallinen puuttuminen voi aiheuttaa yhteydenpidon ja kanssakäymisen lopullisen katkeamisen. Hän pelkäsi tämän johtavan siihen, ettei hän saa mitään tietoa perheen tilanteesta.

Et sillon mä en ainakaa pysty auttamaan mitenkää enkä ees tarkkaileen sitä miten se niitten elämä menee. (sisko)

Tämä pelko ei ole liioiteltu, sillä lähipiiriin kuuluvat kertoivat, että puuttumisen jälkeen kanssakäyminen perheväkivallan osallisten kanssa muuttui negatiiviseen

suuntaan ainakin hetkellisesti. Koski (1999) toteaa, että väkivallan tekijä kokee lähipiiriläisten puuttumisen uhkana omalle toiminnalleen. Tämän vuoksi tekijä pyrkii rajoittamaan perheensä sosiaalisia kontakteja. (Koski 1999,81.) Lähipiiriläiset kertoivat, että puuttumisen jälkeen osalliset ottivat etäisyyttä ja alkoivat salailla asioita; kanssakäyminen ei ollut enää niin avointa kuin ennen puuttumista. Yhteydenpito väheni ja erityisesti välteltiin keskustelua perheväkivallasta.

No sit ainaki siin vaiheessa ku mä puutuin siihen ja kylhän se silleen muuttu et ei ne varmaan mulle kaikkii kerro. (sisko)

...mutta sen [puuttumisen] jälkeen hän ei oo kyllä kertonut mulle mitään ongelmistaan... (tuttava)

Mut että tota ni kerran esimerkiks ku takerruin siihen, ni vuo-teen munhan ei tarvinnu pitää mitään yhteyttä. (sisko)

6.2.3 Kulttuurin vaikutus perheväkivaltaan puuttumiseen

Lähipiiriin kuuluvat toivat esiin sen, että suomalainen kulttuuri vaikuttaa perheväkivaltaan puuttumiseen. Ruohosen (2006, 9) mukaan koti ja perhe koetaan intiimeinä alueina, joihin yhteiskunnan tai edes perheen lähipiirin ei ole suotavaa kajoa. Perheväkivaltaan onkin haastattelemiemme lähipiiriläisten kokemusten mukaan vaikea puuttua osittain siksi, että kulttuurissamme vallitsee edelleen se käsitys, että toisten asioihin ei ole soveliasta puuttua. Huhtalo ym. (2003, 7) mainitsevatkin, että yksityisyyden suoja on suomalaisessa kulttuurissa yleisesti käytetty syy olla puuttumatta muiden asioihin.

Että kun Suomessa on sellanen... tuntuu aikalailta, että minäitse-menteliteetti, et minä hoidan omat asiat ja hoitakoot muut muitten...(tuttava)

Lähipiiriin kuuluvat toivat esille, että kulttuurissamme perheväkivalta on aihe, joka on vaikea ottaa puheeksi arkisessa kanssakäymisessä. Jos osallinen ei kerro perheväkivallasta itse, lähipiiriläisen on erittäin vaikea puuttua siihen, vaikka tietäisikin perheväkivallan olemassaolosta. Lähipiiriläiset ajattelevat, että osalliset saattavat kokea lähipiiriläisen puuttumisellaan arvostelevan heidän tapaansa elää.

... ihmisten oli vaikee puuttua. Hänki [alakerran naapuri] oli tullu jo kodista, kiivenny portaat yhen kerroksen ja oli jo sormi sillä ovikellolla mut ei pystyny niinku sitä painamaan. (naapuri)

6.3 Lähipiirin tarjoama sosiaalinen tuki

6.3.1 Välittäminen, huolenpito ja luottamus

Kaikki lähipiiriin kuuluvat olivat tarjonneet perheväkivaltaa kokeneille henkilöille sosiaalista tukea. Tarjottu tuki riippui perheen senhetkisestä tilanteesta ja tarpeista. Emotionaalisen tuen muodoista korostuivat välittäminen, huolenpito ja luottamus. Olemme valinneet välittämisen kuvaamaan osaa Housen (1981) ja Kanen (1988) määrittelemistä emotionaalisen tuen muodoista (Tarkka 1996, 12). Välittäminen kuvaa mielestämme parhaiten tunnetta, joka välittyi lähipiiriin kuuluvien kokemuksista. Välittämisellä ja huolenpidolla tarkoitamme rakastamista, pitämistä, säälin tunnetta ja kuuntelemista.

Lähipiiriläiset osoittivat välittämistään konkreettisilla teoilla. He kyselivät perheen kuulumisia ja tilannetta, kertoivat olevansa valmiita auttamaan eivätkä jättäneet perheväkivaltaa kokeneita missään vaiheessa ilman tukea. Tarkan referoiman Kahnin (1979) mukaan eräs emotionaalisen tuen osa-alue on turvallisuuden tunteen luominen (Tarkka 1996, 12). Lähipiiriin kuuluvien kokemuksista ilmenikin, että läsnäolollaan he halusivat lisätä perheväkivaltaa kokeneen perheen turvallisuuden tunnetta ja tukea perheen arjessa selviytymistä.

Emotionaalinen tuki ilmenee myös luottamuksen syntymisenä tuen antajan ja tuettavan välille (Gothóni 1991, 57). Lähipiiriläiset kertoivat, että heidän ja perheväkivaltaa kokeneiden henkilöiden välille oli muodostunut luottamuksellinen suhde. Lähipiiriläiset kokivat olleensa luottamuksen arvoisia. Perheväkivaltaa kokeneiden luottamus lähipiiriläisiin ilmeni turvautumisena ja avun pyytämisenä.

...se poika on aina tienny, et se voi tulla meille ihan koska tahansa ja se on osannu sitä niinku käyttää semmosena pakopaikana sit, ku on ollu niinku liian vaikeeta siellä. (naapuri)

6.3.2 Käytännön apu ja tuki

Lähipiiriläiset olivat tarjonneet monenlaista käytännön apua ja tukea perheväkivaltaa kokeneille perheille. Lähipiiriin kuuluvan omat voimavarat ja taloudellinen tilanne vaikuttivat siihen, millaista apua ja tukea hän pystyi antamaan. Lähipiiriläiset korostivat käytännön tuen ja avun tarjoamista turvallisuudentunteen lisäämiseksi. He pitivät tärkeänä turvallisen ilmapiirin luomista ja perustarpeiden tyydyttymisestä huolehtimisesta. Lähipiiriin kuuluvat olivat hankkineet tavaroita, ruoka-apua sekä auttavan tahon yhteystietoja. Lisäksi he olivat sekä tarjonneet että järjestäneet kyydityksiä, muuttoapua ja väliaikaisen asuinpaikan. Yksi lähipiiriläinen oli myös tehnyt naapurinsa kanssa sopimuksen poliisille soittamisesta perheväkivaltatilanteen sattuessa.

...siinä niinku autettii ja saatii jostai tuolta leipomostakii, raahtatii säkillisii tavaroita sinne... (tuttava)

Lähipiiriläiset olivat myös tarjonneet oman kotinsa turvapaikaksi perheväkivallan kohteelle ja todistajalle. Useimmiten turvapaikkaa tarjottiin akuuttiin hätään, kun kohde tai todistaja pyysi apua. Ojurinkin (2004, 171) tutkimustulosten mukaan parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset hakivat turvapaikkaa naapureiltaan, vanhemmiltaan, muilta sukulaisiltaan tai ystäviltään perheväkivaltatilanteiden kärjistyttyä.

...silloin se tota noin väkivalta rupes kohdistuun, myös se semmonen fyysinen raju väkivalta häneen ja, siin kohass mä oon tarjonnu kotiani suojaksi, et hän on ollu hirveen paljon niinku meillä... (naapuri)

Käytännön tueksi katsomme myös yhdessä tekemisen, joka tuli esiin usean lähipiiriin kuuluvan kokemuksessa. Väkivaltaa kokeneet saattavat lamaantua ja olla kykenemättömiä oma-aloitteisesti lähtemään kotoaan minnekään. He eristäytyvät omasta lähipiiristään kokemansa häpeän takia tai siksi, että väkivallan tekijä eristää heidät. (Piispa 2004, 66.) Väkivalta kaventaa osallisten elinpiiriä ja vähentää sosiaalisia kontakteja (Mehtola 2006, 95). Haastattelemamme lähipiiriläiset kertoivat, että tieto perheväkivallan olemassaolosta ei vaikuttanut negatiivisesti heidän suhtautumiseensa ja kanssakäymiseen perheväkivallan kohteen ja lasten

kanssa. Lähipiiriin kuuluvat kertoivat jopa lisänneensä yhteydenpitoa perheeseen huomattuaan, että perheenjäsenten yhteydenotot vähenivät ja kanssakäyminen muuttui pinnalliseksi. He pitivät tärkeänä sitä, että perheen kanssa tehtiin samoja asioita kuin ennenkin.

...mie en koskaa jättäny sitä perhettä silleen, et myö käytiin lasten kanssa ja...ja pyyettiin heitä ja vietiin ja tuotiin ja oltiin ja niin edelleen...(sisko)

...yritettiin kauheesti porukalla tehdä jotakin ja järjestää jotakin ja et olis sellasta mukavaa yhteistä tekemistä eikä jumituta sinne kotia...(sisko)

6.3.3 Neuvominen, opastus ja toimintaohjeiden antaminen

Tiedollinen tuki koostui lähipiiriin kuuluvien antamista neuvoista ja toimintaohjeista sekä opastuksesta. Lähipiiriläiset olivat neuvoneet perheväkivallan kohdetta hakemaan apua auttavilta tahoilta. He olivat tarjonneet perheväkivallan kohteille vaihtoehtoja, mistä apua voisi saada ja kannattaisi hakea. Lähipiiriin kuuluvat kokivat hyväksi sen, että he olivat osanneet kertoa konkreettisesti, mistä apua saa.

...sain, et sen pitäis hakea apua, et ottaa Ensi- ja turvakotiin yhteyttä. (tuttava)

Lähipiiriin kuuluvat kehottivat kohdetta irtautumaan väkivaltaisesta suhteesta. He kertoivat ilmaisseensa hyvinkin suorasanaisesti oman näkemyksensä siitä, mikä kohteelle olisi parhaaksi. Lähipiiriläiset tiesivät väkivallan raaistuvan ajan myötä, minkä he kertoivat myös kohteille kehottaessaan heitä jättämään väkivallan tekijän. Vaikka lähipiiriin kuuluvat kehottivat perheväkivallan kohdetta lähtemään väkivaltaisesta suhteesta, heidän tarkoituksensa ei ollut arvostella kohteen omia valintoja. He olivat aidosti huolissaan ja ajattelivat perheen parasta. Lähipiiriläiset olivat ilmaisseet kohteelle huolensa lasten hyvinvoinnista ja sen, ettei kenenkään tarvitse sietää väkivaltaa perheessään.

...yritin myös saaha tätä, tätä naista ymmärtämään että, et lähitis siit huushollista lätkimään suoraansanoen, et jättäs tän miehensä. (sisko)

...mä vaan sanoin, etten mä tollast kattelis. Että miks et lähe pois sieltä? (sisko)

Ja silloin mä jo sanoin, et jätä se, että se jatkuu ja menee pahemmaks... (ystävä)

Gothónin (1991, 57) mukaan tällainen tiedollinen tuki voi olla myös negatiivista. Tällöin tuen saaja voi kokea neuvot ja ohjeet hyödyttäminä ja vaatimuksia asettavina, vaikka tuen tarjoaja olisikin ajatellut vain autettavan parasta.

6.4 Tuki ja tunteet

Lähipiiriläiset kertoivat, että kohteen suhtautuminen heidän tarjoamaansa tukeen vaihteli perheen tilanteen mukaan. Akuutissa perheväkivaltatilanteessa tai heti sen jälkeen perheväkivallan kohde oli kiitollinen ja helpottunut saamastaan tuesta. Tilanteen rauhoituttua perheessä kohde oli ilmaissut lähipiiriin kuuluvalle, että apua ei enää tarvita eikä lähipiiriläisen tarvitse puuttua hänen perhe-elämäänsä. Tämä aiheutti lähipiiriläisessä avuttomuuden ja keinottomuuden tunteita, sillä tieto perheväkivallan olemassaolosta ja pelko perheen turvallisuudesta eivät olleet hävinneet lähipiiriläisen mielestä.

Lähipiiriläiset kokivat ongelmalliseksi sen, että vaikka he halusivat auttaa, he eivät voineet tehdä mitään, jos apua ei haluttu ottaa vastaan. Lähipiiriläiset kokivat myös turhautumista, kun kohde yhä uudelleen palasi takaisin väkivallan tekijän luo tai ei tuntunut ymmärtävän omaa ja lastensa parasta eikä irtautunut suhteesta. Myös Lehtonen ja Perttu (1999, 51) toteavat, että lähipiiriläiset voivat turhautua kohteen kykenemättömyyteen irrottautua väkivaltaisesta suhteesta, vaikka siihen on tarjottu tukea. Väkivallan kohteen ristiriitaiset tunteet ja sekavat ajatukset liittyen kumppaniin ja tulevaisuuteen kuuluvat väkivaltaisesta suhteesta irrottautumiseen. Koskelainen kuvaa muutosprosessia sanalla häilyminen, jolla hän tarkoittaa vaikeutta tehdä lopullista ratkaisua suhteen päättämisestä. (Koskelainen 2001, 55.)

Nyt tein sen minkä pystyin, enkä vielä oo enää muuta keksiny, mitä pystyisin, ku ei nyt nähtävästi voi tehdä muuta. (tuttava)

...ku hän [kohde] niinku muutti erilleen ja sitte meni takas ni sit oli semmone tunne et älkää nyt puuttuko, hää tietää mitä hää tekee... et nyt hää pärjää ja nyt heil menee ihan hyvin et ei tarvii puuttuu...(sisko)

Lähipiiriin kuuluvat kertoivat, että turhautumisestaan huolimatta he eivät lopettaneet tuen ja avun tarjoamista perheväkivallan kohteelle ja lapsille. He toivat ilmi ymmärtäneensä suhteesta irtautumisen olevan vaikea ja pitkä prosessi.

Lähipiiriläisten mukaan suhteesta irtautumisen jälkeen kohde arvosti saamaansa apua ja tukea, jota hän oli saanut koko väkivaltaisen suhteen ajan lähipiiriläiseltä. Kaiken kaikkiaan lähipiiriläiset kokivat, että kohde ja lapset olivat suhtautuneet heidän tarjoamaansa apuun ja tukeen positiivisesti. Joillekin väkivaltaisissa perheissä eläneille lapsille lähipiiriläisen apu ja tuki olivat olleet jopa elämänsuuntaa muuttavaa. Vaikka lähipiiriläiset eivät aina olleet osanneet antaa arvoa omalle auttamistoiminnalleen, he ovat positiivista palautetta saatuaan ymmärtäneet omien tekojensa merkityksellisyyden.

...hän [väkivaltaa kokenut poika] käy nykyäänki hirveen usein mua tapaamassa ja joskus just on sanonukkii, et ”sä oot mulle ihan ku toinen äiti”...(naapuri)

...joskus aikuisena sitten näin toist niist tytöistä ni sekin muisteli sitä kuinka mä tein heiän kans aina ne läksyt sitte. Joo, hän ihan suoraan sanokin sen, että sä pelastit niinku meiän perheelt silloin sitä aikaa, et teit sitä helpommaks... (naapuri)

Lähipiiriin kuuluvat kertoivat, että väkivallan tekijän suhtautuminen perheelle tarjottuun apuun oli ollut välinpitämätöntä, negatiivista tai jopa aggressiivista. Välinpitämättömyys ilmeni siten, että tekijä ei enää puhunut lähipiiriläiselle tai pyrki välttelemään kanssakäymistä lähipiiriläisen kanssa.

Että tota, ni se mieski on silleen, että kerran kaupungilla törmättiin sillee, et niinku kauempaa katseet kohtas ni, mut se oli niin kaukana et mä en niinku viel morjestanu. Ni mä oisin sit morjestanu kohalla mut se katto ite toiseen suuntaan... (naapuri)

Negatiivinen ja aggressiivinen suhtautuminen tulivat esiin erilaisin teoin. Tekijät olivat painostaneet ja uhkailleet lähipiiriläisiä puhelimitse ja kasvotusten. Uhkaukset olivat olleet vakavasti otettavia ja sisälsivät väkivaltaisilla teoilla pelottelua. Lähipiiriläiset kertoivat pelänneensä oman ja perheensä turvallisuuden puolesta. Pelottelusta ja uhkailuista huolimatta lähipiiriin kuuluvat jatkoivat perheen tukemista ja auttamista.

...hänelä tuli sitten uhkaussoittoja, ja ja jopa yhen kerran olin sellases tilantees et hän - ihan ulkopuolises paikas jahtas minuu ja yritti saaha kii. En tiä mitä hää ois sit minulle tehny, mut pääsin karkuun. (sisko)

...pelkäsin siin kohdas sitä, et hän oikeesti tulee vaikka sinne meijän tota noin kotiin sisälle niinku hän sano, et hänel ei oo mitään estettä, et hän pääsee vaikka ikkunasta läpi. (naapuri)

Tuntemansa avuttomuuden ja keinottomuuden sekä tekijän uhkailujen aiheuttaman pelon vuoksi lähipiiriläiset kertoivat tarvinneensa ihmisiä, joille purkaa tuntejaan ja kokemuksiaan. Lähipiiriläiset olivat keskustelleet perheväkivaltaan puuttumisesta ja siihen liittyvistä tunteista työkavereidensa, sukulaistensa, ystäviensä ja puolisoidensa kanssa. Kukaan lähipiiriläisistä ei ollut hakenut ammattiapua omien kokemustensa käsittelemiseen. He olivat kuitenkin keskustelleet asiasta tuttaviansa kanssa, joilla oli ammattinsa puolesta mahdollisuus antaa neuvoja ja uutta näkökulmaa lähipiiriin kuuluville. Nämä tuttavat edustivat seuraavia ammattialoja: poliisi, diakoni, sosiaalityöntekijä, psykologi sekä työnohjaaja. Lähipiiriläiset kokivat saaneensa tarvitsemansa tuen niiltä henkilöiltä, joiden kanssa he olivat käsitelleet omia kokemuksiaan ja tunteitaan.

...ku tää isompi tapahtuma [siskon pahoinpitely] oli ollu, ni sen jälkee on itte töissä jutellu muutaman työkaverin kanssa ja sillee ehkä keskustelun kautta purkanu sit tilannetta. Et se on ehkä ainut sellain tuki, että on saanu jutella siitä asiasta, mut en mä tiä, se ehkä riittää just tai ainaki mulle on riittäny. Että on sitte tavallaan niitten lähimpien ystävien tai työkavereitten kanssa saanu sit asiaa pohtii. (sisko)

6.5 Lähipiirin näkemykset turvalliseen perhe-elämään vaikuttavista tekijöistä

6.5.1 Perheen sisäiset tekijät

Lähipiiriin kuuluvien mukaan turvallinen perhe-elämä edellyttää täydellistä väkivallattomuutta sekä sitä, ettei kotona tarvitse pelätä mitään tai ketään. Lähipiiriläisten näkemyksissä turvallisesta perheestä korostuivat tietyt arvot. Näitä arvoja olivat luottamus, rehellisyys, avoimuus, oikeudenmukaisuus ja rakkaus. Pentin (2003) mukaan arvot ohjaavat perheen valintoja ja ilmenevät yksilön sanoissa ja teoissa. Arvoja voidaan hänen mukaansa toteuttaa kasvatuksen kautta. Lähipiiriin kuuluvien mainitsemat arvot ovat hyvin samankaltaisia kuin väkivallattoman käyttäytymisen ehdot. (Pentti 2003, 16, 26.) Lisäksi lähipiiriin kuuluvat pitivät tärkeänä turvallisen perhe-elämän edellytyksenä oikeutta olla oma itsensä ja ilmaista vapaasti tunteitaan. Erityisesti negatiivisten tunteiden ja aggressioiden purkamista tulisi lähipiiriläisten mielestä opetella, jotta se voisi perheissäkin tapahtua turvallisesti ilman väkivaltaa.

...saa sanoa omat mielipiteensä ilman, että tarvii pelätä, että toinen käy päälle. Ja yleensäkin, että saa olla oma ittensä, eikä tarvi niinku hillitä aina...(sisko)

Lähipiiriläiset korostivat, että turvallisessa perheessä vanhemman tulee olla vastuullinen aikuinen ja rajojen asettaja lapsilleen. Vanhemman tulee myös turvata fyysiset elinolosuhteet sekä luoda perheelle rutiinit ja säännöt. Lähipiiriin kuuluvien mukaan vanhemman tehtävä on huolehtia, että perheen rutiineja ja sääntöjä noudatetaan. He toivat myös esiin, että säännöllinen perustoimeentulo luo taloudellista turvaa, mikä on perheen turvallisen elämän kannalta tärkeää.

...et on sellai turvattu kaikin puolin se eläminen, että ei tuu tiukkaa minkään rahan tai muun asian kanssa, sitte taas mikä saattaa monesti aiheuttaa riitoja ja sitte sitä kautta sit väkivaltaa...(sisko)

6.5.2 Lähipiirin olemassaolo

Lähipiiriläiset korostivat sosiaalisen kontrollin merkitystä yhtenä turvallisen perhe-elämän osatekijänä. Sosiaalisen kontrollin teorian lähtökohtana on oletus ihmisten käyttäytymisestä sosiaalisesti sopimattomasti, ellei tehokas kontrollijärjestelmä estä sitä. Teorian mukaan väkivaltainen käyttäytyminen on todennäköistä tilanteissa, joissa kiinnijäämisen riski on pieni, esimerkiksi kotona. (Heiskanen 2002, 97.) Lähipiiriin kuuluvat pitivät tutkimuksessamme tärkeänä, että perheväkivaltaa kokenut perhe tietää oman lähipiirinsä olevan aidosti olemassa ja tarvittaessa käytettävissä. Asioista avoimesti puhuminen ja vaikeidenkin asioiden puheeksi ottaminen olivat lähipiiriläisten mielestä lähtökohta sosiaaliselle kontrollille. Lähipiiriläiset kertoivat, että puuttumalla perheväkivaltaan he olivat halunneet osoittaa tietävänsä perheväkivallan olemassaolosta, välittävänsä perheestä ja olevansa valmiita auttamaan.

...muutki voi välittää niinku toisista, et se ei oo pelkästään se oma, oma perhe, et se vastuu niinku voi olla vaikka niinku naapurin tädilläki...(naapuri)

...Ja varmaa sitte, kyl sen vois aatella sitä miestäki rajottaa vähä, tai sillälail se tietää, että ei tääl voi mitä sattuu tehdä, että niinku naapuritki puuttuu...(naapuri)

Tiivis yhteydenpito ja kanssakäyminen lähipiiriläisten ja perheen välillä sekä perheen lähipiiriläisten keskinäinen yhteydenpito koettiin tärkeiksi turvallisen perhe-elämän ylläpitämisessä.

...meiän äiti on hirveen paljon siel niitten kaa tekemisis...äitiltä mä kyselen aika usein, että... Ja äiti kyl kertoo, jos siel on niinku.. jos se näkee siel jotain. (sisko)

Lähipiiriläiset kertoivat, että kokemukset perheväkivaltaan puuttumisesta ja osallisilta saatu palaute ovat lisänneet heidän tietämystään perheväkivallasta. Omien kokemustensa kautta lähipiiriläiset kertoivat oppineensa, mitä lähipiiriläisen tulisi tehdä, mitä hän voisi tehdä, mitä kannattaisi tehdä ja mitä ei. Lähipiiriin kuuluvat toivat esiin, että he hyödyntäisivät oppimaansa ja toimisivat aiempaan verrattuna hieman eri tavalla, mikäli joutuisivat vastaavanlaiseen tilanteeseen uudelleen.

Lähipiiriläiset kertoivat, että he ottaisivat perheväkivallan puheeksi molempien osapuolten kanssa rauhallisella hetkellä. Erityisesti korostui, että tekijänkin kanssa keskusteltaisiin väkivallasta ja tuotaisiin esille, että lähipiirin kuuluva aikoo jatkossakin puuttua perheväkivaltaan, mikäli se ei lopu. Lisäksi lähipiiriläiset selvittelisivät tilannetta ja pyrkisivät löytämään siihen ratkaisuja yhdessä osallisten kanssa sekä samalla kertoisivat eri auttamistahoista. Lähipiiriläiset korostivat, että he pitäisivät entistä tiiviimmin yhteyttä ja vierailisivat säännöllisesti perheen kotona.

No kyl mun mielest esimerkiks just se, että jos huomataan, että sit perheväkivaltaa on, ni ei sitä pidä hyssytellä vaa se pitäs ottaa justii niinku puheeks molempien kanssa. Et tota ei se ainakaan niinku, että katellaan nyt vaan ja ei puhuta yhtään mitään, ni ei se oo mun mielest niinku, ei se auta ainakaan sitä. Et päinvastoin, jos niinku huomaa, nii sanois siitä, molemmille. (sisko)

No ehkä tää et vaikka olis alkanukkii jo ja on havainnu niit ensimmäisii merkkejä ni sitte että tois sen molemmille osapuolille ilmi, että on niinku nähty että nyt ei oo kaikki ollu hyvin ja että on kajottu fyysisesti väärin toiseen, että tavallaan tois niille tietoon sen, että nyt tietään että... Ja ehkä sit et niinku kertoo että se ei jää siihen jos sit viel tapahtuu... (sisko)

7 TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme tehtävänä oli selvittää millä keinoin lähipiiriin kuuluva voi lisätä perheväkivaltaa kokeneen perheen turvallisuutta. Tutkimustehtäväämme pyrimme saamaan vastaukset kolmen alatutkimustehtävän kautta. Alatutkimustehtävät käsittelevät perheväkivaltaan puuttumista, sosiaalisen tuen tarjoamista ja turvallista perhe-elämää lähipiirin näkökulmasta.

Ensimmäisen alatutkimustehtävän tarkoituksena oli selvittää miten lähipiiriin kuuluva on havainnut perheväkivaltaa, miten hän on siihen puuttunut ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet puuttumiseen. Julin (2005) toteaa tutkimustulostensa pohjalta, että niiden lähipiiriläisten, jotka väkivallasta tietävät, pitäisi ottaa vastuuta ja puuttua rohkeammin perheväkivallan ongelmaan. Tutkimuksessamme kaikki lähipiiriläiset olivat puuttuneet perheväkivaltaan jollain tavoin saatuaan tietää

perheväkivallan olemassaolosta. Furman ja Ahola (1999) toteavat, että perheväkivalta voi herättää ristiriitaisia tunteita lähipiiriläisissä. Lähipiiriläinen ei välttämättä tiedä onko hänellä oikeutta puuttua perheen tilanteeseen vaikka kokisikin velvollisuudekseen tehdä asialle jotakin (Furman & Ahola 1999). Tutkimuksemme tulosten mukaan lähipiiriläiset eivät jääneet pohtimaan, onko heillä oikeus puuttua perheväkivaltaan. Lähipiiriläiset kokivat sekä velvollisuudekseen että oikeudekseen puuttua tilanteeseen ja toimivat sen mukaisesti. Lähipiiriin kuuluvat olivat ottaneet perheväkivallan puheeksi oma-aloitteisesti osallisten kanssa ja puuttuneet perheväkivaltaan havaittuaan sen olemassaolon. Tutkimustuloksemme eroavat Julinin tutkimustuloksista, joiden mukaan kukaan lähipiiriin kuuluva ei ollut puuttunut perheväkivaltaan, ennen kuin kohde oli itse ottanut väkivallan puheeksi. Tutkimustulostemme mukaan lähipiiriläiset puuttuivat perheväkivaltaan, koska he eivät hyväksy väkivaltaa ja olivat huolissaan sekä kohteen että lasten turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Puuttumista rajoittivat kuitenkin lähipiiriläisten huoli omasta turvallisuudesta sekä pelko yhteydenpidon katkeamisesta ja perheen ulkopuolelle jäämisestä. Lähipiiriin kuuluvat pelkäsivät myös liiallisen puuttumisen johtavan siihen, että väkivalta perheessä pahenee entisestään.

Tutkimustuloksistamme ilmenee, että perheväkivalta ei ollut vain perheen oma, sisäinen asia; se kosketti myös syvästi perheen lähipiiriin kuuluvia ihmisiä ja vaikutti heidän elämäänsä. Haastattelemiemme lähipiiriläisten mukaan perheväkivallasta ei pitäisi vaieta. Heidän mielestään erityisesti lähipiiriin kuuluvien pitäisi ottaa perheväkivalta rohkeasti puheeksi, mikäli he asiasta tietävät tai edes aavistelevat perheväkivallan olemassaoloa.

Lähipiiriläiset toivat haastatteluissa esiin suomalaisen kulttuurin vaikutuksen puuttumiseen. Heidän näkemyksensä mukaan ihmisten on vaikea ottaa perheväkivalta puheeksi, elleivät osalliset itse kerro siitä. Kulttuuriimme ei kuulu tungettelevuus ja liian lähelle tuleminen, joten yksityisasioiden uteleminen ei ole sovelias-ta. Lähipiiriläisten mukaan ihmiset saattavat ajatella, että perheväkivaltaan puuttuminen voidaan kokea perheen elämän ja valintojen arvostelamisena.

Toisen alatutkimustehtävän avulla pyrimme selvittämään millaista sosiaalista tukea lähipiiriin kuuluva on tarjonnut perheväkivallan osallisille ja miten hän on kokenut tuen tarjoamisen. Meidän tutkimustulostemme mukaan lähipiiriin kuuluvat olivat ensimmäinen taho, jonka puoleen perheväkivallan osalliset olivat kääntyneet apua ja tukea saadakseen. Tämäkin tutkimustuloksemme eroaa Julinin (2005) tuloksista, joiden mukaan parisuhdeväkivaltaa kokeneet pyysivät lähipiiriltään apua vasta kun he olivat hakeneet tai päättäneet hakea apua joltakin viralliselta taholta. Tulosten eroavaisuus saattaa johtua siitä, että meidän tutkimuksemme lähipiiriin kuuluvat olivat itse tehneet aloitteen perheväkivallan puheeksi ottamisesta, toisin kuin Julinin tutkimuksessa, jossa lähipiiriläiset olivat odottaneet kohteen aloitetta.

Tutkimustuloksistamme ilmeni, että lähipiiriläisten tarjoaman sosiaalisen tuen laatu ja määrä eivät olleet sidoksissa lähipiiriläisten rooleihin. Rooli sinänsä ei vaikuttanut sosiaalisen tuen tarjoamiseen eikä myöskään roolien välinen suhde. Ratkaisevaa oli lähipiiriläisen ja tukea tarvitsevan henkilön välinen yksilöllinen suhde, sen läheisyys ja historia. Sosiaalisen tuen tarjoamiseen vaikuttivat myös lähipiiriläisen persoonalliset ominaisuudet sekä hänen elämäntilanteensa ja elämänsähistoriansa.

Tutkimustulostemme mukaan lähipiiriin kuuluvat halusivat auttaa perheväkivaltaa kokenutta perhettä tarjoamalla perheen jäsenille sosiaalista tukea. Lähipiiriläiset tarjosivat perheelle sosiaalisen tuen muodoista emotionaalista tukea, tiedollista tukea sekä käytännön apua ja tukea. Myös Julin (2005) toteaa tutkimustuloksissaan, että parisuhdeväkivallan kohteet olivat saaneet lähipiiriltään sekä konkreettista apua että emotionaalista tukea. Sekä meidän että Julinin tutkimustulosten mukaan lähipiiriläisten tarjoamassa tuessa korostuikin käytännön avun ja tuen merkitys, esimerkiksi väliaikaisen asuin- ja turvapaikan tarjoaminen. Goodkindin ym.(2003) tutkimustulosten mukaan lähipiiriläisten tarjoama käytännön tuki olikin perheväkivaltaa kokeneille naisille merkityksellisempää kuin emotionaalinen tuki. Meidän tutkimustulostemme mukaan haastattelemamme lähipiiriin kuuluvat pitivät myös käytännön tuen ja avun tarjoamista tärkeämpänä kuin tiedollisen tai emotionaalisen tuen tarjoamista.

Tutkimustulostemme mukaan lähipiirin tarjoama sosiaalinen tuki vaihteli perheen tilanteen ja perheenjäsenten tarpeiden mukaan. Goodkindin ym. (2003) tutkimustulosten mukaan lähipiiriläisten tarjoama sosiaalinen tuki riippui tilanne- ja olosuhdetekijöistä. Perheväkivaltaa kokeneet naiset olivat saaneet lähipiiriläisiltään esimerkiksi sitä vähemmän emotionaalista tukea mitä useammin he olivat palanneet takaisin väkivaltaiseen suhteeseen. Goodkind ym. selittävät tätä tutkimustulosta sillä, että lähipiiriläiset saattoivat turhautua, kokea keinottomuutta ja avuttomuutta, jos nainen palasi väkivaltaisen kumppaninsa luo. Meidän tutkimustuloksemme tukevat Goodkindin ym. tulkintaa lähipiirin kuuluvien turhautumisesta. Tulostemme mukaan lähipiiriläiset kokivat turhautumista siitä, että kohde palasi useasti takaisin tekijän luo lähipiiriläisen tarjoamasta avusta huolimatta. Lähipiiriin kuuluvat kokivat myös keinottomuutta silloin, kun osalliset torjuivat tarjotun avun ja tuen. Tutkimustulostemme mukaan lähipiiriläiset eivät kuitenkaan vähentäneet avun tarjoamista turhautumisestaan ja keinottomuudestaan huolimatta. Goodkind ym. toteavat, että myös tekijän uhkailut lähipiiriläistä kohtaan vaikuttivat siihen, että lähipiiriläinen ei uskaltanut tarjota apua kohteelle yhtä paljon kuin ennen. Meidän tutkimuksemme tuloksista ilmeni, että tekijän uhkailut olivat aiheuttaneet lähipiiriläisissä pelkoa, mutta he eivät lopettaneet tuen tarjoamista uhkailujen vuoksi. Tutkimustulostemme mukaan lähipiiriläiset tarvitsivat ihmisiä, joiden kanssa he pystyivät käsittelemään perheväkivaltaan puuttumista ja siihen liittyviä tunteita. Tulostemme mukaan lähipiiriläiset eivät kuitenkaan kaivanneet ammattiapua. He keskustelivat asiasta omien läheistensä kanssa ja kokivat sen riittäväksi tueksi itselleen.

Husson (2003) tutkimuksen mukaan parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset häpeävät väkivaltaa, vaikenevat siitä ja eristäytyvät sosiaalisesta verkostostaan. Meidän tutkimuksessamme lähipiiriläiset toivat esiin, että yhdessä tekeminen on väkivaltaisessa suhteessa tai perheessä elävien kanssa tärkeää. Yhdessä tekeminen on haastateltaviemme mukaan merkittävä käytännön tuen muoto. Sen avulla lähipiiriin kuuluvat olivat lisänneet mielekästä sisältöä perheenjäsenten elämään perheväkivallan aiheuttaman pelon ja häpeän vastapainoksi. Kaikenlainen sosiaalinen tuki, sekä lähipiirin että ammattiauttajien tarjoamana, onkin Husson tutkimustulosten mukaan keskeistä väkivaltaongelmien ratkaisemisessa.

Kolmannen alatutkimustehtävän tarkoituksena oli tuoda esiin lähipiiriin kuuluvien näkemyksiä siitä, mitkä ovat turvallisen perhe-elämän ehtoja. Tutkimuksessamme lähipiiriläiset korostivat perheen turvallisuuden edellytyksenä täydellistä väkivallattomuutta. Lähipiiriläisten mukaan kodin pitäisi olla paikka, jossa ei tarvitse pelätä mitään eikä kokea väkivallan uhkaa. Turvallisen perhe-elämän elementteinä korostuivat tutkimustuloksissamme arvot ja niihin sitoutuminen sekä vanhempien vastuullisuus. Näiden perheen sisäisten tekijöiden lisäksi tärkeänä turvallisuutta lisäävänä tekijänä tutkimustuloksissamme ilmenee lähipiiriin ylläpitämä sosiaalinen kontrolli. Sosiaalisen kontrollin edellytyksenä on se, että perhe tietää lähipiirinsä olevan aidosti olemassa ja tarvittaessa käytettävissä. Tulostemme mukaan haastattelemamme lähipiiriläiset ajattelevat sosiaalisen kontrollin lisäävän perheen turvallisuutta. He pyrkivät myös toimimaan niin, että tunne sosiaalisesta kontrollista välittyy perheelle ja erityisesti väkivallan tekijälle.

Tutkimustuloksiimme pohjautuen voimme johtopäätöksenä todeta, että lähipiiriläiset olivat lisänneet perheväkivaltaa kokeneen perheen turvallisuutta sekä puutumalla perheväkivaltaan että tarjoamalla sosiaalista tukea perheen jäsenille. Lähipiiriläisten mielestä turvallisuuden tunnetta perheissä lisäsi erityisesti tiivis yhteydenpito, läsnäolo, yhdessä tekeminen sekä se, että perhe tiesi lähipiiriläisen olevan tarvittaessa käytettävissä.

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

8.1 Tutkimuksen luotettavuus

Validiteetti ja reliabiliteetti ovat käsitteitä, joiden avulla tutkimuksen luotettavuutta yleensä arvioidaan. Validiteetti tarkoittaa, että tutkimusmenetelmän avulla on tutkittu sitä, mitä oli tarkoituskin tutkia. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133; Hirsjärvi ym. 2004, 216.) Näiden käsitteiden käyttöä on kritisoitu laadullisessa tutkimuksessa, koska ne ovat syntyneet kvantitatiivisen tutkimuksen tarpeisiin. Reliabiliteettia ja validiteettia on

perinteisesti käytetty mittaamisesta puhuttaessa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185; Tuomi & Sarajärvi 2002, 133.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä täytyy kuitenkin jollain tapaa arvioida, vaikka ei käytettäisikään validiteetin ja reliabiliteetin käsitteitä (Hirsjärvi ym. 2004, 217). Tuomi ja Sarajärvi (2002) esittelevät erilaisia laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereitä, joita ovat muun muassa uskottavuus, vahvistettavuus, vastaavuus ja siirrettävyys. Esimerkiksi tutkimuksen uskottavuutta lisää tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden riittävä kuvaus. Tutkimustulosten siirrettävyys toiseen kontekstiin riippuu tutkitun ympäristön ja sovellusympäristön samankaltaisuudesta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 136–137.)

Tutkija on laadullisessa tutkimuksessa ensisijainen tutkimusväline ja luotettavuuden kriteeri. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa tulee arvioinnin kohteeksi ottaa koko tutkimusprosessi. (Eskola & Suoranta 2000, 210.) Tutkimusraporttia pidetään olennaisena luotettavuuden osa-alueena. Raportointia kuvataankin laadullisen tutkimuksen perustaksi. Tutkimusprosessin esiintuominen raportissa lisää tutkimuksen uskottavuutta. (Kiviniemi 2007, 82–83.) Tämän takia laadulliset tutkimusraportit sisältävät paljon tutkijan omaa pohdintaa sekä tarkkaa kuvausta muun muassa aineistonkeruusta ja analyysivaiheesta (Eskola & Suoranta 2000, 213).

Tutkimusraportissamme olemme kuvanneet koko tutkimusprosessin mahdollisimman tarkasti, jotta lukija pystyy seuraamaan prosessimme ja päättelymme etenemistä sekä arvioimaan niitä. Kerromme tutkimusraportissa tarkasti tutkimuksemme lähtökohdat, kohderyhmän hankintaprosessin sekä tutkimus-, aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät. Olemme kertoneet kohderyhmästämmme riittävät tiedot ottaen huomioon tutkimuseettiset kysymykset. Lisäksi olemme kuvanneet aineiston hankinnan ja analyysin perusteellisesti.

Haastatteluaineiston laatu vaikuttaa sen luotettavuuteen. Suunnittelimme kattavan teemahaastattelurungon lisäkysymyksineen. Litteroimme haastattelut mahdollisimman pian haastattelujen tekemisen jälkeen ja noudatimme kaikkien haastattelujen litteroinnissa samoja periaatteita. Edellä mainittuja toimintatapoja noudattamalla mahdollistimme aineiston laadukkuuden. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 184–185.) Aineistoa analysoidessamme tutkijatriangulaatio mahdollisti kolmen eri näkökulman kautta aineiston tarkastelemisen ja siten pätevien tulkintojen tekemisen (Denz 1978, Tuomi & Sarajärvi 2002, 140–142 mukaan). Tutkimusprosessimme kuvauksen perusteella tutkimus on toistettavissa, mutta tulokset ovat riippuvaisia kohderyhmään kuuluvien henkilöiden elämäkokemuksista sekä ajan ja paikan kontekstista.

Tutkimusraporttimme tulososiossa olemme viitanneet teoriakirjallisuuteen silloin, kun teoriasta tai aiemmista tutkimuksista on löydettävissä yhtymäkohtia tutkimustuloksiimme (Corbin & Strauss 1990, Hirsjärvi & Hurme 2000, 190 mukaan). Tulososiossa olemme omien tulkintojemme tukena ja perusteluina käyttäneet suoria lainauksia haastatteluista. Suorien lainausten sisällyttäminen tutkimusraportin tulososioon lisää tutkimuksen vahvistettavuutta ja luotettavuutta. (Eskola & Suoranta 2000, 216.)

8.2 Tutkimuksen eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija joutuu tekemään useita päätöksiä tutkimuksen edetessä, jolloin tutkijan etiikka joutuu koetukselle. Tutkija onnistuu tekemään tutkimustaan eettisesti, kun hän tiedostaa tekemiensä valintojen eettiset ongelmakohdat. Eskolan ja Suorannan siteeraaman Suojasen (1982) mukaan näitä ongelmakohdista ovat muun muassa tutkimuslupa sekä aineistonkeruuseen liittyvät kysymykset. (Eskola & Suoranta 2000, 52.) Tutkimukseen osallistuvilla on tärkeää selvittää tutkimuksen tavoitteet ja heille on annettava riittävästi tietoa tutkimuksesta. Lisäksi tutkimukseen osallistumisen tulee perustua vapaaehtoisuuteen ja luottamuksellisuuteen. Tutkimusaineiston käsittelyssä sekä tulosten esittelyssä tulee tutkijan huolehtia tutkimukseen osallistuneiden anonymiteettisuojasta sekä

luottamuksellisuuden säilyttämisestä. (Eskola & Suoranta 2000, 56–57; Tuomi & Sarajärvi 2002, 128–129.)

Haimme tutkimusluvan Lahden ensi- ja turvakoti ry:n johtokunnalta. Saatekirjeissämme Lahden ensi- ja turvakoti ry:n asiakkaalle sekä lähipiiriin kuuluvalla kuvasimme tutkimuksemme aihetta ja tavoitteita. Lisäksi kerroimme, että tutkimusaineisto kerätään haastattelemalla ja haastattelut nauhoitetaan. Saatekirjeissä korostimme asiakkaan ja lähipiiriin kuuluvan nimettömyyden suojaa sekä aineiston käsittelyn luottamuksellisuutta. Mainitsimme myös, että tuhoamme haastatteluaineiston kokonaisuudessaan opinnäytetyömme valmistuttua. Asiakkaalta ja hänen lähipiiriläiseltään sekä omiin sosiaalisiin verkostoihimme kuuluvilta henkilöiltä kysyimme suullisesti suostumuksen tutkimukseemme osallistumiseen. Haastattelutilanteiden aluksi kerroimme vielä, että kukaan ei saa tietää lähipiiriläisen henkilöllisyyttä eikä ketään haastateltavaa tai haastattelussa mainittua henkilöä voida tutkimuksestamme tunnistaa.

Kun tutkimusaihe on arkaluonteinen, tutkijan täytyy kiinnittää erityistä huomiota siihen, mitä hän haluaa tietää ja miksi. Hänen tulee pohtia, edellyttääkö vastausten saaminen tutkimustehtävään ihmisten yksityisasiosta kyselemistä, ja kuinka syvällisesti asioita käsitellään. (Eskola & Suoranta 2000, 56.) Lähipiirin näkökulmasta ei perheväkivaltaan puuttumista ole aiemmin tutkittu. Halusimme antaa haastateltavillemme mahdollisuuden kertoa perheväkivaltaa kokeneen perheen lähipiiriin kuulumisesta. Halusimme tuoda esille lähipiiriläisten kokemuksia ja tunteita perheväkivaltaan puuttumisesta ja perheen turvallisuuden lisäämisestä. Saadaksemme vastauksia tutkimustehtäväämme meidän oli tarpeellista tiedustella teemahaastattelussamme myös arkaluontoisiksi katsottavia yksityisasiota.

Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tietosuojaan (1987) mukaan tutkijan täytyy myös huomioida se, miten tarkkaan hän voi kuvata tutkimusraportissaan tutkimukseen osallistuneita. Liiallinen yksityiskohtaisten tietojen, kuten iän, sukupuolen, ammatin, työpaikan ja asuinkunnan kertominen voi johtaa tutkimukseen osallistuneiden tunnistamiseen. (Eskola & Suoranta 2000, 57.) Tutkimusraportissamme emme kerro tarkkoja yksityiskohtaisia tietoja haastateltavistamme. Koimme anonymiteettisuojaan takaamisen erityisen tärkeäksi aiheen arkaluontoisuuden

vuoksi, etenkin kun jotkut lähipiiriläiset toivat haastattelun alussa ilmi huolensa siitä, että heidät saatetaan tunnistaa tutkimuksestamme.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi on ollut haastava ja antoisa oppimiskokemus. Meille on konkretisoitunut laadullisen tutkimuksen prosessiluonteisuus ja raportoinnin haasteellisuus. Ymmärrämme nyt miten työläs prosessi raportin kirjoittaminen on, jotta siitä saadaan järkevä ja selkeä kokonaisuus. Raportointivaiheessa aineistomme analysoinnin kuvailu osoittautui odotettua hankalammaksi. Mielestämme oli vaikeaa raportoida aineiston analysoinnin eteneminen selkeästi vaihe vaiheelta. Meidän olisi pitänyt jo opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa perehtyä tarkemmin analyysin tekoa käsittelevään kirjallisuuteen. Siten olisimme paremmin osanneet hahmottaa aineiston analysoinnin etenemisen kokonaisuutena ja ehkä säästyneet epätoivon hetkiltä, joita koimme aineiston analysointia raportoidessamme.

Erityisen haastavaksi opinnäytetyöprosessissamme osoittautui kohderyhmän tavoittaminen. Alkuperäinen tarkoituksemme oli tavoittaa kohderyhmä Lahden ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöiden kautta. Yllättävää mielestämme oli, että saimme työntekijöiden kautta vain yhden haastateltavan. Tiedämme, että kolme työntekijää oli ottanut tutkimuksemme puheeksi asiakkaidensa kanssa. Työntekijät kertoivat asiakkaidensa kokeneen, että lähipiiriläisen pyytäminen tutkimukseen oli vaikeaa asian arkaluontoisuuden vuoksi, vaikka lähipiiriläinen olisi täysin tietoinen asiakkaan elämäntilanteesta. Syynä tähän saattoi olla se, että asiakkaalla oli itsellään väkivaltakokemustensa käsittely vielä kesken. Eräs työntekijä kertoi asiakkaansa sanoneen, että hänen lähipiiriläisensä tuntevat itsensä ulkopuolisiksi eivätkä siksi voi osallistua tutkimukseemme. Tämä oli meistä odottamaton tieto. Emme olleet ajatelleet, että lähipiiriläinen voi kokea olevansa ulkopuolinen vaikka asiakas oli keskustellut perheväkivallasta hänen kanssaan.

Valitsimme teemahaastattelun aineistonkeruumenetelmäksi, sillä halusimme huomioida lähipiiriläisten kokemusten yksilöllisyyden ja ainutlaatuisuuden. Teemahaastattelu oli mielestämme hyvä valinta, koska pystyimme haastattelutilanteessa tarvittaessa tekemään tarkennuksia ja teemat ohjasivat ja rajasivat sopivasti keskustelua. Teemoista huolimatta haastateltavien tarinat alkoivat toisinaan rön-syillä vähemmän oleellisiin asioihin, jolloin haastattelijan oli tärkeää osata ohjata keskustelu takaisin teemoihin. Olimme jokainen ensimmäistä kertaa haastattelijan roolissa, mikä aiheutti aluksi epävarmuutta ja jännittyneisyyttä. Omasta jännittyneisyydestä huolimatta tuli osata keskustella luontevasti, mutta kuitenkin ammatillisesti. Haastattelutilanteessa täytyi osata kuunnella tarkasti, esittää tarkentavia kysymyksiä sekä kommentoida haastateltavan puhetta tuomatta omia mielipiteitä liian jyrkästi esille. Jokainen haastateltava oli oma persoonansa ja jokainen haastattelutilanne erilainen, mikä vaati haastattelijalta joustavuutta, sopeutuvuutta ja tilannetajua. Haastattelutilanteessa ei ollut tarkoitus käsitellä tapahtunutta perheväkivaltaa, vaan lähipiiriläisen omia kokemuksia perheväkivaltaan puuttumisesta ja perheen auttamisesta. Tästä huolimatta lähes kaikki haastateltavat toivat esiin väkivaltaiset tapahtumat, toiset hyvinkin yksityiskohtaisesti. Me koimme, että lähipiiriläisillä oli tarve kertoa, mitä perheväkivaltatilanteissa oli tapahtunut. Annoimme heille mahdollisuuden kertoa tapahtumista pyrkien kuitenkin hienovaraisesti ohjaamaan keskustelua teema-alueisiin. Haastattelutilanteissa koimme myös aika ajoin, että lähipiiriläisille oli terapeutista päästä purkamaan kokemuksiaan ja tunteuksiaan. Lähipiiriläisten kertomukset jäivät monesti haastattelujen jälkeen mietityttämään meitä. Mielestämme olikin tärkeää, että pääsimme käsittelemään haastattelutilanteita ja haastattelujen sisältöä toistemme kanssa.

Haastattelemamme lähipiiriläiset pitivät tärkeänä, että kouluissa ja neuvoloissa puhuttaisiin enemmän perheväkivallasta. Heidän mielestään ennaltaehkäisevän näkökulman esiintuominen sekä valistaminen olisi tärkeää erityisesti koulumaailmassa, jotta lapset ja nuoret omaksuisivat väkivallan vastaisen asenteen. Myös erilaiset perheväkivallan vastaiset kampanjat ja yleinen valistus olivat lähipiiriläisten mielestä tärkeitä. Lähipiiriläiset ajattelivat, että kampanjoiden ja valistuksen avulla yleinen suhtautuminen perheväkivaltaa kohtaan voisi muuttua niin, ettei sen ajateltaisi olevan perheen sisäinen asia vaan siihen puututtaisiin herkemmin. Huomasimmekin iloksemme, että maaliskuun 2008 lopussa on alkanut naisiin

kohdistuvan parisuhdeväkivallan vastainen Kotirauhaa -kampanja. Kampanjan toteuttaa Väestöliitto yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön sekä kansalaisjärjestöjen, muun muassa Ensi- ja turvakotien liiton, kanssa. Kampanjan rahoittaa Raha-automaattiyhdistys. Kampanjalla on omat internetsivut, joilta löytyy paljon monipuolista tietoa parisuhde- ja perheväkivallasta ja auttavista tahoista. Erityisesti meitä ilahdutti kampanjan kannanotto siihen, että perheväkivaltaan puuttuminen on kaikkien, erityisesti lähipiirin, asia. Internetsivujen sisältö on lähipiiriä kannustavaa ja puuttumiseen rohkaisevaa. (Kotirauhaa 2008.) Jäämme mielenkiinnolla odottamaan kampanjan etenemistä ja sen vaikutuksia ihmisten asenteisiin. Toivomme, että kampanja osaltaan lisää lähipiirin näkökulman huomioimista perheväkivaltatyössä ja lisää lähipiirin aktiivisuutta puuttua perheväkivaltaan.

Tutkimustuloksissamme ilmeni muutamia asioita, jotka koimme yllättävinä. Emme osanneet ajatella, että suomalaisen kulttuurin vaikutus perheväkivaltaan puuttumiseen tulee niin vahvasti esiin haastateltaviemme kertomuksissa. Kaikki haastattelemamme lähipiiriläiset olivat itse puuttuneet perheväkivaltaan, vaikka he toivatkin haastatteluissa hyvin voimakkaasti esiin sen, että kulttuuri ehkäisee puuttumista. Lähipiiriläiset olivat siis itse toimineet toisin kuin kulttuurissamme on heidän mukaansa tapana. Mielestämme hyvä jatkotutkimuksen aihe olisi kartoittaa kokemuksia niiltä lähipiiriläisiltä, jotka eivät ole puuttuneet perheväkivaltaan, vaikka ovat tietoisia sen olemassaolosta. Olisi kiinnostavaa tietää, miksi he eivät ole puuttuneet. Millaisen roolin suomalainen kulttuuri saisi tutkimuksen tuloksissa? Pohdimme, että kohderyhmän tavoittaminen tutkimukseen olisi varmasti vaikeaa. Mielestämme ainoa mielekäs vaihtoehto kohderyhmän tavoittamiseksi olisi kirjoituspyyntö lehdissä tai internetissä.

Tuloksistamme ilmenee, että perheväkivallan tekijät ovat uhkailleet lähipiiriläisiä. Pohdimme, että monet lähipiiriläiset varmasti pelästyvät ja lopettavat auttamisen, jos tekijä uhkailee heitä. Tutkimustulostemme mukaan näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan lähipiiriläiset jatkoivat tuen ja avun tarjoamista perheelle tekijän uhkailuista ja pelottelusta huolimatta. Tämä oli mielestämme yllättävä tulos, sillä lähipiiriläiset kertoivat olleensa todella peloissaan oman ja perheensä turvallisuuden puolesta. Mikä sai heidät silti jatkamaan tuen ja avun tarjoamista? Mietimme, että lähipiiriläisten haastatteluissa esiin tuomat välittäminen, huoli

perheenjäsenten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta sekä lähipiiriläisen suhde autettavaan vaikuttivat ratkaisevasti tuen ja avun tarjoamisen jatkamiseen. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi perheväkivallan tekijän lähipiiriläisten kokemukset perheväkivaltaan puuttumisesta ja tuen tarjoamisesta. Tarjoaisivatko tekijän lähipiiriläiset tukea ja apua koko perheelle? Eroaisivatko lähipiiriläisten kokemukset puuttumisesta ja tuen tarjoamisesta meidän tutkimustuloksistamme?

Tutkimustuloksemme ovat muodostuneet naisten näkökulmasta, sillä yrityksistämme huolimatta emme saaneet kohderyhmäämme yhtään miestä. Mielestämme olisi tärkeää, että perheväkivaltaan puuttumista ja sosiaalisen tuen tarjoamista tutkittaisiin myös perheen lähipiiriin kuuluvien miesten kokemana. Olisi mielenkiintoista tietää, vaikuttaisiko sukupuoli puuttumiseen ja tuen tarjoamiseen. Eroaisivatko miesten ja naisten kokemukset toisistaan?

Haastatteluissamme meidät yllätti se, ettei kukaan lähipiiriin kuuluvista tuonut esiin perheväkivallan olevan rikos. Lähipiiriläiset eivät perustelleet perheväkivaltaan puuttumistaan sillä, että perheväkivalta on rikoslaissa tuomittava teko. Lähipiiriläisten motiivit puuttumiseen olivat lähtöisin heidän omasta moraalikäsityksestään. He oikeuttivat puuttumisen sillä, että he eivät hyväksy väkivaltaa ja heillä oli huoli perheen turvallisuudesta. Pohdimmekin sitä, tietävätkö ihmiset, että perheväkivalta on rikos ja pitäisikö siitä yleisesti enemmän tiedottaa, esimerkiksi perheväkivallan vastaisissa kampanjoissa. Lisäisikö tietämys perheväkivaltaan puuttumista vai aiheuttaisiko se päinvastaisen reaktion ihmisten ajatellessa rikosasioiden kuuluvan poliisille?

Tutkimuksemme tuottaa uutta tietoa perheväkivaltaan puuttumisesta ja perheen turvallisuuden lisäämisestä, koska olemme tutkineet aiheita lähipiiriläisten näkökulmasta. Tutkimustuloksemme eivät ole yleistettävissä, sillä tutkimuksemme tarkoituksena on tuoda esille haastattelemiemme lähipiiriläisten kokemuksia. Tulokset voivat toimia kuitenkin suuntaa antavina suunniteltaessa perheväkivalta-työhön uusia lähipiiriin huomioivia työmalleja. Haastattelemamme lähipiiriläiset kertoivat, että he eivät tarvitse itselleen vertaistukea tai tukea ammattilaisilta omien kokemustensa ja tunteidensa käsittelyyn. Jäimme kuitenkin pohtimaan sitä, että kokemusten jakaminen esimerkiksi vertaisryhmässä hyödyttäisi ketä tahansa,

joka on elämässään joutunut kohtaamaan voimakkaita tunteita herättäviä asioita. Koska perheväkivaltaan puuttuminen oli aiheuttanut lähipiiriläisissä neuvotomuutta, turhautumista ja pelkoa, uskoisimme lähipiiriin kuuluvien hyötyvän kokemustensa käsittelemisestä esimerkiksi vertaisryhmässä tai ammattilaisen kanssa, joka osaisi heitä neuvoa ja tukea. Kehittämisehdotuksena haluammekin tuoda esiin ajatuksen lähipiiriläisten vertaistukiryhmästä. Tutkimustulostemme mukaan lähipiirillä on halu auttaa ja tarjota tukea. Tämä pitäisikin uusien työmallien suunnittelussa ottaa huomioon, jotta lähipiiriä voitaisiin hyödyntää auttamistyössä.

Verkostopalaveri on hyvä menetelmä lähipiirin huomioimiseen perheväkivalta-työssä. Mielestämme verkostopalaverin tehokkuutta lähipiirin voimavarojen hyödyntämisessä pitäisi entistä enemmän kehittää. Kutsumalla lähipiiriin kuuluvat verkostopalaveriin voitaisiin kartoittaa lähipiiriläisten mahdollisuuksia ja keinoja auttaa sekä tukea perhettä ja siten lisätä perheen turvallisuutta. Jotta verkostopalaverin järjestäminen olisi perheväkivalta-työssä luontevaa, tulisi asiakkaan kanssa työskentelyn alkuvaiheessa kartoittaa hänen lähipiiriään: ketkä tietävät tilanteesta ja voisivat mahdollisesti auttaa. Verkostopalaveri pitäisi mielestämme järjestää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta lähipiiriin kuuluvat saataisiin alusta alkaen mukaan perheen tukemiseen ja lähipiirin voimavarat käyttöön. Pohdimme, että myös lähipiiriläinen voisi ottaa vastuun verkostopalaverin järjestämisestä, mikäli olosuhteet sen mahdollistavat. Lähipiiriläisen tulisi ottaa perheväkivalta puheeksi perheen kanssa ja pyytää lupa perheen lähipiiriin koolle kutsumiseen. Ammattilaisiin kohdistuva kuormitus voisi vähentyä, jos lähipiiriläiset aktivoituisivat varhaisessa vaiheessa. Varhainen puuttuminen ja lähipiiriläisten aktivoiminen verkostopalaverin avulla voisi ennaltaehkäistä perheväkivallan pitkittymistä ja raaistumista perheessä.

Kolmas ammatillinen harjoittelumme Lahden ensi- ja turvakoti ry:ssä oli tutkimusprosessimme kannalta ensiarvoisen tärkeää. Tutustuimme harjoittelumme aikana käytännön perheväkivalta-työhön ja saimme työntekijöiltä näkökulmia opinnäytetyöprosessiin. Lisäksi saimme työntekijöiltä tietoa siitä, miten he työssään huomioivat lähipiiriin kuuluvia. Harjoittelumme ja opinnäytetyömme linkittyivät tiiviisti yhteen ja tukivat toisiaan. Harjoitteluumme ohjaava opettaja oli myös opinnäytetyömme ohjaaja, minkä koimme erittäin tärkeäksi. Saimme koko

opinnäytetyöprosessimme aikana ohjausta aina tarvittaessa. Erityisesti aineiston analyysin raportointia pohdimme paljon yhdessä ohjaajamme kanssa. Ohjaus oli meille tärkeää ja saimme ohjaajaltamme tukea valintoihimme.

Opinnäytetyöprosessi on edistänyt omaa ammatillista kasvuamme. Tietämyksemme sekä perheväkivallasta ilmiönä että perheväkivaltatyöstä on lisääntynyt prosessin edetessä. Ammatillisen harjoittelun ja opinnäytetyöprosessin kautta meille on muodostunut entistä vahvempi ymmärrys siitä, että sosionomin työssä tulemme kohtaamaan perheväkivaltailmiön jossain muodossa; joko lähipiiriläisten tai perheväkivallan osallisten kautta. Mielestämme koulutuksemme ei anna tarpeeksi valmiuksia kohdata perheväkivallan osallisia. Perheväkivaltailmiötä ja perheväkivaltatyön periaatteita tulisikin mielestämme sisällyttää sosionomien koulutusohjelmaan nykyistä enemmän.

Ammatillisen kasvun kannalta tarkasteltuna opinnäytetyön tekeminen kolmen henkilön tiiminä on kehittänyt ryhmätyötaitojamme. Jokaisen meistä on täytynyt pohtia, mitä tiimin jäsenenä toimiminen vaatii sekä reflektoida omaa työskentelyään tiimissä. Yhteistyö Lahden ensi- ja turvakoti ry:n useiden työntekijöiden kanssa on ollut kasvattavaa ja opettavaista, ja kehittänyt yhteistyötaitojamme. Tutkimusprosessin aikana kohtasimme monia pulmallisia tilanteita, joihin meidän piti itse löytää ratkaisut. Tämä on kehittänyt ongelmanratkaisutaitojamme sekä lisännyt varmuuttamme päätöksentekoon. Olemme oppineet ajattelemaan tieteellisesti ja huomaamme tarkastelevamme asioita sosionomin näkökulmasta.

Opinnäytetyön tekeminen kolmestaan oli antoisa, mutta myös haastava prosessi. Prosessin eri vaiheissa tuli ottaa huomioon jokaisen näkökulmat ja kokemukset käsiteltävistä asioista. Keskustelemalla avoimesti pääsimme yhteisymmärrykseen näkemyseroista, joita silloin tällöin ilmeni. Välillä koimme epätoivoa, kun juutuimme pikkuasioihin ja työmme ei edistynyt. Huumorintajun ja joustavuuden merkitys korostuivat opinnäytetyöprosessissamme. Kolmestaan tekemisen etuna oli erityisesti motivoinnin jatkuvuus: aina joku meistä jaksoi tsemptata toisia.

Erityisen ylpeitä olemme siitä, että prosessin alusta loppuun toimimme kolmen henkilön tiiminä ja osallistumisemme oli tasapuolista kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Prosessin aikana hitsauduimme yhteen ja yhteistyömme sujui saumattomasti. Vastuu opinnäytetyömme etenemisestä ja yhteisen tavoitteen saavuttamisesta oli meillä kaikilla. Sovimme prosessin alussa, että keskitymme helmikuusta 2008 alkaen täysipainoisesti opinnäytetyöhömmme, sillä halusimme pysyä laatimassamme aikataulussa. Kolmestaan opinnäytetyön tekeminen ei suinkaan ollut nopeaa tai vähentänyt työmäärää, sillä asioiden syvälinen pohtiminen ja eri näkemysten yhteennivominen veivät aikaa. Opinnäytetyön tekeminen tiiminä oli kaiken kaikkiaan opettavainen kokemus.

Toivomme, että tutkimuksestamme on hyötyä Turvallisten perheiden Päijät-Häme-projektin suunnittelulle ja Lahden ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöille. Tutkimuksestamme hyötyvät myös sosionomit sekä eri ammattialojen edustajat, jotka kohtaavat työssään perheväkivaltaa kokeneita henkilöitä ja heidän lähipiiriläisiään. Lisäksi henkilöt, jotka kuuluvat perheväkivaltaa kokeneen perheen lähipiiriin voivat saada opinnäytetyöstämme tukea ja näkökulmaa omaan toimintaansa.

LÄHTEET

Eriksson, E. & Arnkil, T. E. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes. Oppaita 60.

Eskola, J. 2007. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 159–183.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 25–43.

Furman, B. & Ahola, T. 1992. Väkivaltakierteen katkaiseminen - Uhri, tekijä ja verkosto. Teoksessa Linna, P. (toim.) 1994. Perhe. Sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisuja. Sarja C nro 6. Tampere: Tampereen yliopisto, 165–171.

Furman, B. & Ahola, T. 1999. Puhutaan väkivallasta parisuhteessa: mini-interventio. Helsinki: Lyhytterapia-instituutti Oy.

Goodkind, J.R., Gillum, T.L., Bybee, D.I. & Sullivan, C.M. 2003. The Impact of Family and Friend's Reactions on the Well-Being of Women With Abusive Partners. *Violence Against Women* 2003; 9 (3), 347–373.

Gothóni, R. 1991. Omaiset – loppuunpalaneita ihmisiä vai käyttämätön voimavara. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 1991:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, tutkimuskeskus.

Heiskanen, M. 2002. Väkivalta, pelko, turvattomuus. Surveytutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen. Helsinki: Tilastokeskus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Huhtalo, P., Kuhanen, J. & Pyykkö, E. 2003. Kotona turvassa. Katkaise väkivallan kierre. Helsinki: SMS-Tuotanto Oy.

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Husso, M. 2003. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.

Ihalainen, J. 2007. Ts. toiminnanjohtaja, Jussi-työntekijä. Lahden ensi- ja turvakoti ry. Haastattelu 11.10.2007.

Ihalainen, J. 2008. Jussi-työntekijä. Lahden ensi- ja turvakoti ry. Haastattelu 28.3.2008.

Jokinen, K. & Malin, M-L. 2000. Ikä, kansalaistoiminta ja verkostot. Teoksessa Malin, M-L. (toim.) Verkostot ja vertaiset. Helsinki: Kuntoutuksen edistämisyhdistys ry, 9–15.

Julin, E. 2005. Alaston tarina: auttaminen parisuhdeväkivallan kohteiden kokemana. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Keto, M. 2007. Toiminnanjohtaja. Lahden ensi- ja turvakoti ry. Haastattelu 14.2.2007.

- Kinnunen, P. 1998. Hyvinvoinnin ruletti – Tutkimus sosiaalisen tuen verkostojen jäsentymisestä 1990-luvun lopun Suomessa. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 70–85.
- Koskelainen, M. 2001. Naisen selviytymisprosessi. Teoksessa Ojuri, A. (toim.) Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 29. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 53–67.
- Koski, H. 1999. Ulos ansasta –apua perheväkivaltatilanteisiin. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Kotakari, U. & Rusanen, T. 1996. Mihin kansalaiset turvautuvat. Teoksessa Matties, A-L., Kotakari, U. & Nylund, M. (toim.) Välittävät verkostot. Tampere: Vastapaino, 177–189.
- Kotirauhaa 2008. Tönäisyn päässä tragediasta. [verkkajulkaisu] Väestöliitto. [viitattu 1.4.2008] Saatavissa: <http://www.kotirauhaa.fi/index.php?id=19>
- Kraav, I. & Lahikainen, A. R. 2000. Perheen turva ja turvattomuus. Teoksessa Niemelä, P. & Lahikainen, A. R. (toim.) Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino, 91–117.
- Kumpusalo, E. 1991. Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Helsinki: Sosiaali- ja terveyshallitus.
- Kääriäinen, J. 2006. Väkiältä ja apuun turvautuminen. [verkkajulkaisu] Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. [viitattu 21.3.2008] Saatavissa: http://www.optula.om.fi/uploads/q5rw57n067snx2_1.pdf

Laapio, M-L. 2005. Poliisi ja perheväkivalta. Tapaustutkimus poliisin toimintakulttuurista ja viranomaisverkostosta. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 24. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.

Lahden ensi- ja turvakoti ry:n palvelut. 2007. [verkkajulkaisu] Lahden ensi- ja turvakoti ry. [viitattu 12.3.2008]. Saatavissa:

<http://www.lahdenensijaturvakoti.fi/esitteet/yleisesite.pdf>

Laitinen, K. 2003. Turvallinen hyvinvointi? Teoksessa Ranta-Tyrkkö, S. & Ropo, A. (toim.) Turvallista hyvinvointia. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 21–47.

Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOY, 21–43.

Lehtonen, A. & Perttu S. 1999. Naisiin kohdistuva väkivalta. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Mehtola, S. 2006. Verkostot auttamisen tukena. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Helsinki: International Methelp Ky.

Niemelä, P. 2000. Turvallisuuden käsite ja tarkastelukehikko. Teoksessa Niemelä, P. & Lahikainen, A. R. (toim.) Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino, 21–37.

Notko, M. 2000. Väkivalta parisuhteessa ja perheessä. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 11. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Perhetutkimusyksikkö.

Ojuri, A. 2004. Väki-valta naisen elämän varjona: tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämänculusta ja selviytymisestä. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Ojuri, A. 2006. Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. 2006. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 16–39.

Oranen, M. & Keränen, E. 2006. Lasten auttaminen. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. 2006. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 63–83.

Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen. 2006. Sisäinen turvallisuus. Sisäasiainministeriön julkaisuja 19/2006. Helsinki: Sisäasiainministeriö.

Peltoniemi, T. 1984. Perheväkivalta. Helsinki: Otava.

Pentti, V. 2003. Turvallinen yhteisö, turvattu yksilö turvallisuutta kasvatuksen ja yhteiskuntapolitiikan keinoin. Helsinki: Yliopistopaino.

Perheväkivaltaan liittyvä lainsäädäntö. [verkojulkaisu] Nettiturvakoti. 2007. [viitattu 13.3.2008]. Saatavissa:

<http://www.turvakoti.net/tietoa/perhevakivaltaan+liittyva+lainsaadanto/>

Perttu, S. 2002. Mitä on naisiin kohdistuva väkivalta? Teoksessa Rautava, M. & Perttu, S. (toim.) Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta. Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Helsinki: Stakes, 17–49.

Perttu, S. 2004. Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ja sen seulonta äitiys- ja lastenneuvolassa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:6. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Perttu, S., Mononen-Mikkilä, P., Rauhala, R. & Särkkälä, P. 1999. Päänavaus selviytymiseen: väkivaltaa kokeneiden naisten käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Piispa, M. 2004. Väki-valta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittelyä surveytutkimuksessa. Helsinki: Tilastokeskus.

Piispa, M. & Heiskanen, M. 2006. Johdanto. [verkkajulkaisu] Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. [viitattu 21.3.2008] Saatavissa:
<http://www.optula.om.fi/uploads/qkz1by2fx8.pdf>

Ruohonen, M. 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn kehitys Suomessa. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. 2006. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 9–15.

Salmela, J. 2006. Koetun sosiaalisen tuen, pätevyiden, itsearvostuksen ja liikunnan yhteyksiä nuoruusiän kasvuvuosina. Chydenius-instituutin tutkimuksia 1/2006. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Chydenius-instituutti - Kokkolan yliopistokeskus.

Salonen, S. 2002. Sosiaalinen tuki verkoston voimavarana. [verkkolehti] Verkostoaktivisti 7/2002. [viitattu 24.9.2007]. Saatavissa:
<http://koti.welho.com/jnissine/VA07%20sos%20tuki.htm>

Seikkula, J. 1994. Sosiaaliset verkostot. Ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Seikkula, J. & Arnkil, T.E. 2005 Dialoginen verkostotyö. Tampere: Tammi.

Tarkka, M-T. 1996. Äitiys ja sosiaalinen tuki. Ensisynnyttäjän selviytyminen äitiyden varhaisvaiheessa. Tampere: Tampereen yliopisto.

Toimintasuunnitelma 2008. Lahden ensi- ja turvakoti ry.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turvallisten perheiden Päijät-Häme –projekti. Lahden ensi- ja turvakoti ry. 2007.
Hankehakemus.

Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen,
perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

LIITTEET

Liite 1	Tutkimuslupahakemus
Liite 2	Tutkimuslupa
Liite 3	Saatekirje Lahden ensi- ja turvakoti ry:n asiakkaalle
Liite 4	Saatekirje lähipiiriin kuuluvalle
Liite 5	Tiedote tutkimuksesta
Liite 6	Teemahaastattelurunko
Liite 7	Esimerkki aineiston luokittelusta

Lahden ensi- ja turvakoti ry
Vapaudenkatu 15 B 48
15140 Lahti

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

3.10.2007

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Lahden ammattikorkeakoulusta. Anomme tutkimuslupaa opinnäytetyötämme varten. Opinnäytetyössämme tutkimme perheväkivaltaa kokeneiden perheiden lähipiirin kokemuksia perheväkivaltaan puuttumisesta ja lähipiirin resursseja perheen turvallisuuden lisäämisessä. Tarkoituksenamme on esiintuoda lähipiirin jäsenten tuen tarpeita perheväkivaltaan puuttumisessa. Tutkimuksemme tavoitteena on tuottaa uutta ja hyödyllistä tietoa perheväkivallan parissa työskenteleville. Tavoitteenamme on tutkimustulosten avulla tuottaa kehittämisohjeita lähipiirin huomioimiseen perheväkivaltatyössä. Opinnäytetyömme ohjaaja on Lahden ammattikorkeakoulun sosiaalialan lehtori Raija Hovi-Pulsa.

Olemme jo alustavasti neuvotelleet Marja Kedon, Jukka Ihalaisen ja Ritva Tistelgrenin kanssa opinnäytetyöstämme ja tutkimuksemme toteuttamisesta. Tarkoituksenamme olisi saada tutkimuksemme kohderyhmäksi Turvakodin, Jussi-työn ja Avokriisityön asiakkaiden lähipiirin jäseniä. Tutkimusmenetelmänä käytämme teemahaastattelua. Tavoitteenamme on haastatella noin kymmentä henkilöä. Haastattelut ovat yksilöhaastatteluja, jotka nauhoitamme. Haastatteluaineiston käsittelemme salassapitosäännöksiä noudattaen ja opinnäytetyömme valmistuttua tuhoamme aineiston.

Teemme kolmannen ammatillisen harjoittelumme 8.10.–23.12.2007 Lahden ensi- ja turvakoti ry:ssä. Harjoittelumme aikana teemme teemahaastattelurungon yhdessä yhdistyksen työntekijöiden kanssa. Haastattelut aiomme toteuttaa harjoittelun loppupuolella, joulukuun aikana. Mikäli emme ehdi haastatella kaikkia kohderyhmän jäseniä joulukuussa, teemme loput haastattelut tammikuussa 2008. Opinnäytetyömme valmistuu huhtikuussa 2008.

Kirsi Aropaltio
kirsi.aropaltio@lpt.fi
p. XXX XXXXXX

Anna Ikonen
anna.ikonen@lpt.fi
p. XXX XXXXXXXXX

Ritva Immonen-Tolja
ritva.immonen-tolja@lpt.fi
p. XXX XXXXXXXXX

LIITE: Tutkimussuunnitelma

JOHTOKUNNAN KOKOUS

Aika tiistai 23.10.2007 klo 17.00 - 18.45

Paikka Yhdistyksen toimisto, Vapaudenkatu 15 B 48, Lahti

Läsnä Ulla Koskinen-Laine, puh.joht. Aili Rinne
Sanna Mäkinen Ritva Jokinen
Seija Tommola Jukka Ihalainen, toim.joht. sij.
Irma Helminen, sihteeri

64 §

Kokouksen avaaminen

Puheenjohtaja Ulla Koskinen-Laine avasi kokouksen klo 17.00.

65 §

Laillisuus ja päätösvaltaisuus

Todettiin.

66 §

Esityslistan hyväksyminen

Hyväksyttiin.

67 §

Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin 25.9. pidetyn kokouksen pöytäkirja.

--
70 § Muut asiat

Myönnettiin Lahden ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoille Kirsi Aro-paltiolle, Anna Ikoselle ja Ritva Immonen-Toljalle oheisen tutkimussuunnitelman mukainen tutkimuslupa. Opinnäytetyössä tutkitaan perheväkivaltaa kokeneiden perheiden lähipiirin kokemuksia perheväkivaltaan puuttumisesta ja lähipiirin resursseja perheen turvallisuuden lisäämisessä. Tutkimus palvelee hyvin Turvallisten perheiden Päijät-Häme -hanketta.

71 §

Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 18.45.

ULLA KOSKINEN-LAINE
Ulla Koskinen-Laine
puheenjohtaja

IRMA HELMINEN
Irma Helminen
sihteeri

Arvoisa Lahden ensi- ja turvakoti ry:n asiakas

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Lahden ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötämme yhteistyössä Lahden ensi- ja turvakoti ry:n kanssa. Opinnäytetyömme on osa Lahden ensi- ja turvakoti ry:n Turvallisten perheiden Päijät-Häme -kehittämishanketta, jonka yhtenä tarkoituksena on tuottaa uusia lähipiirin huomioivia työmuotoja.

Opinnäytetyössämme tutkimme sitä, millaista tietoa perheen lähipiiriin kuuluvat henkilöt kaipaavat voidakseen auttaa perhettä, jonka turvallisuudesta he ovat huolissaan. Lähipiirillä tarkoitamme Sinun elämäsi ja arkeesi kuuluvia ihmisiä, kuten sukulaisiasi, ystäviäsi, työ-, harrastus- ja opiskelukavereitasi sekä naapureitasi tai muita henkilöitä, jotka mielestäsi kuuluvat lähipiiriisi. Tutkimuksessamme lähipiirillä emme tarkoita perheväkivaltakokemuksessasi osallisena olleita perheenjäseniäsi tai läheisiäsi.

Tutkimuksessamme haluamme haastatella lähipiiriisi kuuluvaa henkilöä, joka on tietoinen tilanteestasi. Haastattelussa emme keskity Sinun perheväkivaltakokemuksiisi emmekä Sinun tilanteeseesi. **Olemme kiinnostuneita nimenomaan lähipiiriisi kuuluvien näkemyksistä ja kokemuksista siitä, mitä he ovat tehneet tai olisivat halunneet tehdä auttaakseen Sinua ja perhettäsi tilanteessanne.** Lähipiiriisi kuuluvan henkilön kertomat asiat käsittelemme tutkimuksessamme **luottamuksellisesti ja nimettöminä**, joten kenenkään henkilöllisyys ei missään vaiheessa paljastu eikä ketään voida tunnistaa tutkimuksestamme. Haastattelunauhat tuhoamme opinnäytetyömme valmistuttua keväällä 2008.

Tutkimuksellamme haluamme tuoda ihmisten tietoisuuteen sen, että jokainen voi omilla toimillaan ja teoillaan lisätä itselleen tärkeiden ja lähellä olevien ihmisten turvallisuutta. **Toivomme, että Sinä välittäisit oheisen saatekirjeen lähipiirisi jäsenelle/jäsenille. Samalla annat lähipiirisi jäsenelle luvan osallistua tutkimukseemme ja annat hänelle vaikuttamismahdollisuuden.**

Ota rohkeasti meihin yhteyttä, mikäli haluat tietää lisää tutkimuksestamme!

Syysterveisin,

Kirsi Aropaltio
puh:040 8766371

Anna Ikonen
puh:040 8766380

Ritva Immonen-Tolja
puh: 040 8766370

Sähköpostiosoite: lahipiiri.tutkimus@luukku.com

Arvoisa lähipiiriin kuuluva

LIITE 4

SAATE
5.11.2007

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Lahden ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötämme yhteistyössä Lahden ensi- ja turvakoti ry:n kanssa. Opinnäytetyömme on osa Lahden ensi- ja turvakoti ry:n Turvallisten perheiden Päijät-Häme –kehittämishanketta, jonka yhtenä tarkoituksena on tuottaa uusia lähipiiriin huomioivia työmuotoja. Opinnäytetyössämme tutkimme sitä, mitä lähipiiriin kuuluvat henkilöt tekivät tai olisivat halunneet tehdä havaitessaan perheväkivaltaa tai sen uhkaa sekä millaista tietoa he kaipaavat voidakseen auttaa perhettä tai henkilöä, jonka turvallisuudesta he ovat huolissaan.

Toivomme, että juuri Sinä osallistut haastattelututkimukseemme, sillä Sinun yksilölliset kokemuksesi lähipiiriin kuuluvana antavat meille arvokasta ja ainutlaatuista tietoa. Tutkimukselamme haluamme tuoda ihmisten tietoisuuteen sen, että jokainen voi omilla toimillaan ja teoillaan lisätä itselleen tärkeiden ja lähellä olevien ihmisten turvallisuutta. Osallistumalla tutkimukseemme pääset vaikuttamaan siihen, että tulevaisuudessa lähipiiriin kuuluvat ihmiset huomioidaan nykyistä paremmin perheväkivaltatyössä.

Haastattelutilanteessa Sinulla on mahdollisuus kertoa omista näkemyksistäsi ja kokemuksistasi muun muassa siitä, mitä teit tai mitä olisit halunnut tehdä, kun huolestuit lähipiiriisi kuuluvan perheen tai henkilön turvallisuudesta. Nauhoitamme haastattelun ja siihen on hyvä varata aikaa 1 - 1 ½ tuntia. Haastattelun ajankohta on joulukuussa 2007 tai tammikuussa 2008. Kun ilmoitat halukkuudestasi osallistua tutkimukseemme, sovimme kanssasi haastattelun tarkemman ajankohdan ja paikan.

Kertomasi asiat käsittelemme tutkimuksessamme luottamuksellisesti ja nimettöminä, joten henkilöllisyytesi ei missään vaiheessa paljastu eikä Sinua voida tunnistaa tutkimuksestamme. Haastattelunauhut ja kirjalliset tuotokset tuhoamme opinnäytetyömme valmistuttua keväällä 2008.

Ota rohkeasti meihin yhteyttä, kun haluat tietää lisää tutkimuksestamme! Ilmoitathan osallistumisestasi meille joko puhelimitse tai sähköpostilla.

Sinun kokemuksillasi on merkitystä!

Syysterveisin,

Kirsi Aropaltio
puh:040 8766371

Anna Ikonen
puh:040 8766380

Ritva Immonen-Tolja
puh: 040 8766370

Sähköpostiosoite: lahipiiri.tutkimus@luukku.com

4.12.2007

LIITE 5

HEI!

Olemme kolme sosionomi (AMK) opiskelijaa Lahden ammattikorkeakoulusta. Teemme **opinnäytetyötämme yhteistyössä Lahden ensi- ja turvakoti ry:n kanssa**. Opinnäytetyömme liittyy Lahden ensi- ja turvakoti ry:n tulevaan Turvallisten perheiden Päijät-Häme- kehittämissankkeeseen. Projekti liittyy perheväkivaltatyöhön ja turvallisuuden lisäämiseen maakunnassa. Tarkoituksena on kehittää paikallista turvallisuuskumppanuutta eri auttajajyhteisöjen sekä sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden välille. Projektin yhtenä tavoitteena on myös kehittää lähipiiriä huomioivia työmalleja.

Lähipiirillä tarkoitamme tutkimuksessamme perheväkivaltatilanteessa mukana olleen henkilön **elämään ja arkeen kuuluvia ihmisiä, kuten sukulaisia, ystäviä, työ-, harrastus- ja opiskelukavereita sekä naapureita**. Tutkimuksellamme haluamme tuoda ihmisten tietoisuuteen sen, että **jokainen voi omilla toimillaan ja teoillaan lisätä itselleen tärkeiden ja lähellään olevien ihmisten turvallisuutta**.

Opinnäytetyössämme tutkimme :

- **mitä lähipiiriin kuuluvat henkilöt tekivät tai olisivat halunneet tehdä havaiteksaan perheväkivaltaa tai sen uhkaa**
- **millaista tietoa perheen lähipiiriin kuuluvat henkilöt kaipaavat voidakseen auttaa perhettä tai henkilöä, jonka turvallisuudesta he ovat huolissaan.**

Etsimme parhaillaan lähipiiriin kuuluvia ihmisiä haastateltavaksi tutkimukseemme. **Jos sinä kuulut perheväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneen lähipiiriin, ja olisit valmis kertomaan omista kokemuksistasi, olet etsimämme henkilö!** Käsittelemme haastatteluaineistot **luottamuksellisesti ja nimettöminä**, joten ketään ei voida tunnistaa tutkimuksestamme.

Ota rohkeasti yhteyttä, niin kerromme lisää tutkimuksestamme!

Kirsi Aropaltio
puh.040 8766371

Anna Ikonen
puh.040 8766380

Ritva Immonen-Tolja
puh.040 8766370

Sähköpostiosoite: lahipiiri.tutkimus@luukku.com

TEEMAHAASTATTELURUNKO

TAUSTATIEDOT

- asuinpaikka
- asumismuoto
- sukupuoli
- ikä
- rooli lähipiirissä

1. PERHEVÄKIVALLAN TAI SEN UHAN HAVAITSEMINEN

- Milloin, missä ja miten havainnut perheväkivallan tai sen uhan?
- Huolen herääminen
- Tieto perheväkivallan olemassaolosta
- Mitä tuntemuksia perheväkivallan havaitseminen herätti? Muuttuiko suhtautuminen osallisiin, osallisten suhtautuminen tai kanssakäyminen? Miten?

2. PERHEVÄKIVALTAAN TAI SEN UHKAAN PUUTTUMINEN

- Mitä teit havaittuasi perheväkivaltaa tai sen uhkaa?
- Mikä vaikutti siihen, että teit niin kuin teit?
- Miten koit puuttumisen tai sen ettet puuttunut? Mitä merkitystä itse annat omalle toiminnallesi?
- Miten osalliset reagoivat?
- Miltä reaktiot sinusta tuntuivat?
- Puuttumisen jälkeen muuttuiko suhtautuminen osallisiin, osallisten suhtautuminen tai kanssakäyminen? Miten?

3. TUEN TARVE

- Mitä tietoa perheväkivallasta ja sen vaikutuksista?
- Käsitys siitä, minkä verran ihmisillä yleisesti on tietoa perheväkivallasta ja sen vaikutuksista. Puhutaanko niistä tarpeeksi?
- Millaista tukea itsellesi sait ja keneltä?
- Haitko tietoa auttavista tahoista? Mistä sait tietoa, löytyikö tieto helposti?
- Millaista apua ja tukea olisit itsellesi kaivannut ja missä vaiheessa?
- Vertaistukea lähipiiriläiselle?

4. PERHEEN TURVALLISUUS

- Mistä koostuu turvallinen elämä perheessä?
- Mitä lähipiiri voisi tehdä, jotta turvallisuuden tunne (perheväkivalta-)perheessä lisääntyisi?
- Miten koet lisänneesi perheen turvallisuuden tunnetta?
- Mihin asioihin pitää kiinnittää huomiota, jotta ihminen tuntisi turvallisuuden tunnetta omassa lähiyhteisössään? Miten lähipiiriin kuuluvat voisivat ylläpitää turvallisuutta? Miten lähipiiriin kuuluvat voivat toimia, jotta ennaltaehkäistäisiin perheväkivaltaa?

Esimerkki aineiston luokittelusta

Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Itse havainnut lapsen olemuksesta Kohde itse kertonut Ulkoiset merkit Kuullut itse naapurista Ollut kylässä Pari vuotta sitten 20 vuotta sitten	Miten havainnut perheväkivaltaa Missä havainnut perheväkivaltaa Milloin havainnut perheväkivaltaa	Tieto perheväkivallan olemassaolosta	Perheväkivaltaan puuttuminen
Kohde salailnut Yhteydenpidon väheneminen Huoli lapsista Kohde pyysi apua Ei hyväksy väkivaltaa Pelko Avun torjunta	Suhtautumisen muuttuminen puuttumisen jälkeen Miksi puuttui Miksi ei puuttunut	Puuttumisen problematiikka	
Minäitsementeliteetti Ei ole soveliasta puuttua muiden asioihin Naapurit ei puutu	Puuttuminen ja suomalainen kulttuuri	Kulttuurin vaikutus puuttumiseen	